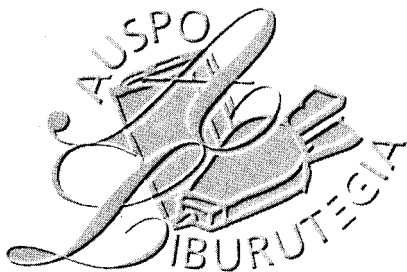

Joxe Ayerbe

Alako batean

7243

GAS-129/2

Alako batean

SENDOA ARGITALDARIA

Ugaldetxo auzoa

Tels. (943) 49 35 51 — 49 35 52 - 49 35 53

Fax (943) 49 35 48

20180 OIARTZUN (Gipuzkoa)

Joxe Ayerbe

Alako batean

Auspoa Liburutegia
(1997)

© SENDOA ARGITALDARIA

Fotokonposaketa eta inprimaketa: ITXAROPENA, S.A., Zarautz

ISBN: 84-89080-63-1

Legezko Gordailua: S.S. 71/98

Aita, Bartolo, seme-alaba eta erraiñekin.

Joxe eta emaztea.

Itzaurrea

GURE Joxe'ren galdera lengo egun batean:

— Zuk, aita, geiago idatziko zenukela diozu. Ez al zera oraindik aspertu? Ba, nik jarriko dizut lan pixka bat egin nai badezu.

Nik esan nion orduan:

— *Nik egiteko moduko lana badek saiatuko nauk.*

— *Ara zer: Ni ere liburua ateratzeko asmotan nabil, aita, eta, itzaurrea zuk idaztea gustatuko litzaidake.*

— *Bai, motel, pozik egingo diat. Biar bertan asiko nauk gaiñera. Ik nerean egin uan bezin txukun eta ik merezi bezela ez diat egingo, baiña aal dedan ondoren egiten aalegiñak egingo dizkiat.*

****

Gu, familian, oso ondo unituak izan gera beti. Elkarri errespeto aundian bizitu gera. Neri ez didate bein ere itz bat bueltatu bear ez dan moduan.

Denak dira bakoitza bere erara, baiña Joxe, bati-pat, familiko laguntzalle aundia izan degu beti. Bera eta bere alaba Mirari'k lagundu didate liburuak argitaratzen. Eta oraintxe ere, medikuarengana joan bear degula edo, au dala edo ori dala, berak eramaten gaitu segituan bere kotxearekin.

Joxe'k oso gazterik ikasi zuan baserriko lanak egiten. Amalau urterako nik baiño obeto sega pikatu eta belarra ebakitzen zuan. Amasei urte zituenerako baserritar egiña zan.

Etxean bagenduan apopilo bat, oso mutil ona, eta ofizioz arotza zana. Aren bearra izan zan baserriko aparejuak egiteko: gurdi, lera, arre, eskubare, sega-kirten eta abar.

Joxe'ri, ari begira egoten zalako edo, or sortu zitzaion arotzerian asteko gogo. Berandu xamar zuan ofizioa ikasteko, emezortzi urte bai ordurako, baiña soldadu joaterako ia ofizial egiña zan. Beraz, bi ofzioren jabe zan ordurako: baserritar eta arotz. Guri ondo etorri zitzaigun etxean bear ziran mueble eta abar egiteko, lan asko egiten zuan eta.

Baiña, Joxe'k ere soldadu joan bear bere garaian besteak, bezela, eta Afrika'ra suertatu beste euskaldun batzuekin batera. Eta ixil-ixilik joan egin bear, gu danok penetan utzi arren.

An naiko suerte txarra izan zuan, erniatik operatu bearrean gertatu zan; baiña berak etzigun, guri, ezer abixatu. Berarekin zegon baten etxeoak esanda jakin genduan, eta oso ondo egin zuan ez esatea. Bestela gu pena ta kezka geiagorekin egongo giñanda.

Soldadu joan arte apenas emen bertsozik jarri zuan Joxe'k; nik ez det uste beintzat. Koartelean izan bear zuan soldadu lagunuen bat bertsozalea edo, eta andik asi zan kartaz bertsoak bidaltzen. Gu berriz, poztu egiten giñan, umorean egongo zala pentsatuta.

Soldaduzka aurretik, etxean jaietan eta famili billerak egiten genituanean aritzen giñan bertso zarrak kantatzen. Joxe'k orduan bai nik idatzita emandakoak ikasi, baiña orain geienak aaztu egin zaizkio. Guk familiarteko denak degu bertsoarako

griña; eta oraindik ere, otordu edo billera bereziren bat danean, aritzen gera zerbait. Bertso zaarrik etzaigu faltako. Berriak ere bai, orain arte nolako edo alako. Aoz-ao ni erdizkakoa eta ni aiñakorik ere ez dakit badan besterik. Baiña aurrera, orain arte bezela, segitzea desio diotet biotzez.

Joxe nekez asi zan, berandu, bertsoak idazten serio, esposatuta gero, baiña urte batzutan asko idatzi zuan. Liburu on bat osatzeko eta geiago ere badu, nunbait. Suerte on bat izan dezala liburua argitaratzeko eta familiko bizitzarekin. Nik ezin dezaket ezertan lagundu geiago.

Orrenbestez uztera niak lan au. Nik aal dedana egin diat. Ez nian egingo ik merezi bezin ondo ta txukun, baiña gustora egin diat.

Nik egunero eskatuko ziot, burua sano detan arte beintzat, Jainkoari nere otoitzetan famili danentzat gauzak ondo joan ditezen. Ala gerta dedilla.

BARTOLO AYERBE zanak

Eskerrik asko

AUXE izan zan azkena idatzi zuana aitak. Andik egun gutxira il zan. Oso idea ona eta une egokian sortu zitzaigula ez dago esan bearrik.

Idazten gustora ari zala igartzen zitzaion gaiñera; itzegiten genduan bakoitzean: *“Oraintxe aurreratzen ari nauk ire lana, ondo baldin banaiz, urrengo astean ortxe-ortxe bukatuko diat.*

Luze samarra dek, baiña, ez dek oso txukun ere egongo ta, iruditzen zaikena jarri eta etzaikena kendu,; eorrek ikusi...”.

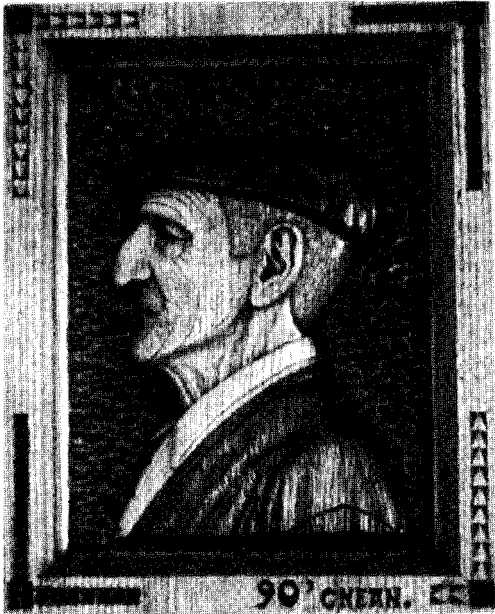
Ordurako bazekien berak ere, ondo asko, luza-
rorako etzegoala.

****

Bai, aita, oso ondo dago. Orixe nai nuan. Gaiñera, nola egiña dagoan ez da ain garrantzitsua, nork egiña dan baizik. Zuk egin dezu eta orrek du, aita, neretzat, benetako balioa. ESKERRIK ASKO.

Bakar-bakarrik auxe esango nizuke: geiegi gorai-patu nauzu. Ez det alako gauza berezirik egin. Aita maite duan seme bat bezela portatu besterik ez.

Pena bat daukat, ordea, eta ez txikia: ni zure liburuekin bezela, nere au argitaratzean, zu, nere ondoan ez izatea besarkada bat emateko.

*Larogitamar urte bete zituan egunerako
egin nion irudia.*

Eman nionean antzeko zerbait bota zuan:

*Jaungoikoari esker bizitu
naiz orrenbeste urtian,
eta ori etzan izango, noski,
iñorentzako kaltian.
Baiña mundu au utzi bearra
daukat egunean batian,
irudia or geldituko da
ni emendikan jutian*

Aitaren eriotza

- 1 Gertatu danak gertatu bear
zuala naiz jakin aurrez,
ikusi arren ez da ordea,
beti sinisten ain errez.
Zure eriotzak utziak gaitu
penaz da pozez negarrez,
beti emen nai zindugun baiña,
emen betiko iñor ez.
- 2 Maite ginduzun, maite zindugun,
baiña ordua eltzean,
utzi gaituzu eta badegu
naiko pena biotzean.
Aldi berean poza ere bai
penak uzteko atzean,
ze bizitza ta ze eriotza
izan dezun oroitzean.
- 3 Zure ondoan pasa ditugu
amaika une atsegin,
ejenplo onak eman ez beti
argi ta gozo itze gin.
Jainkoak deitu dizunean naiz
gure ondolik aldegin,
nai badegu ta kapaz bagera,
badakigu, bai, zer egin.

5 Bertsotarako griña zugandik
datorkidala jakiñik,
lan au artzea ez da arritzeko,
ainbeste zor badizut nik.
Bizi izan ziñan arte bertsoak
ain gogozkoak izanik,
ilda eskeiñiko ez banizkizu
ez neukake barkamenik.

6 Kristautasuna eta fedea
sendoak izan dituzu,
eta dudarik gabe zeruan
ortxe egongo zera zu.
Gu berriz, aita, alde ortatik,
otz samarrak, badakizu...
baiña, guk ere zerua nai ta
arren lagun egiguzu.

****

Eskerrak emateko garaian badaukat nori emana. Leenengo nere guraso izandakoei. Izan ere, aitak ezezik, ama zanak ere bertsoak oso gustokoak izanik, nigan zaletasun au piztu arazi eta bertso-giroan azi eta ezi nindutelako.

Gero, ez naiz aspertuko esaten: Agustin Miner "Zaloña" eta Yon Oñatibia abertzale eta euskaltzale sutsuei euskaltzaletu eta euskera lantzen ainbat lagundu zidatelako. Basarri aspaldian gaxorik dagoen bertsolari aundiari ere bai; aserako une garratz aietan ainbat animatu, lagundu eta nere bertsoak argitaratuz ezagutzera emateagatik.

Azkenik, nola ez, Aita Zabala'ri bereziki eta SENDOA argitaldariari, Joakin buru dala; beraiei esker bertsoak jaso, liburu au gauzatu eta argia ikusi aal izan dualako.

Xegundo Kalonje adiskideari

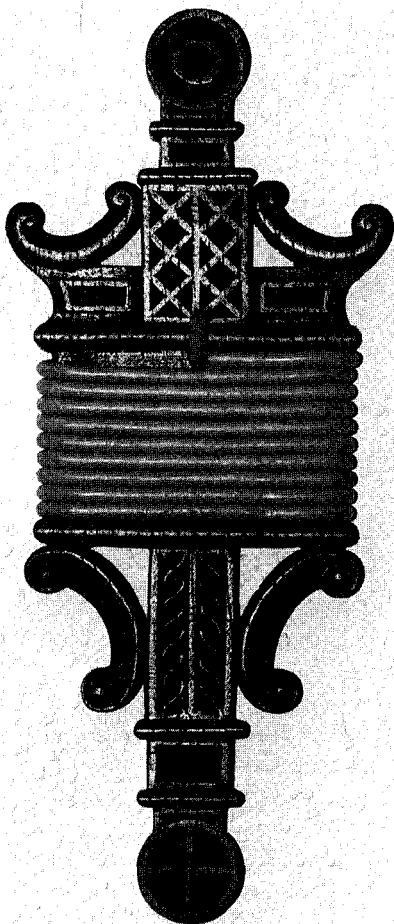
LIBURU au argitaratzeko asmoa artu zutela-ta prestatzen asi nendin dei egin zidatenean, Xegundo'rena ere ateratzekoa zala esan zidaten; biak batera egiteko asmoa zutela. Berri ark izugarrizko poza eman zidan.

Nola ez nintzan, ba, poztuko, aspaldi batean, bertso-paper sariak jasotzerakoan alkar ezagutu eta, orain, liburua ere batera argitaratzekoa dala jakiñik?

Baiña, tamalez, ez degu oraingoan alkar ikusiko, Xegundo beste mundura joana da-eta, G.B. Edadean aldea izan arren, bereala egin giñan lagun. Izan ere ain zan iztuna eta atsegiña...!

Il zanean, besterik ezin egin eta, au idatzi nuan berari buruz:

Adiskide bat joaten zaigunean, illeta elizkizunera joaten bagera eta sendi-artekoei samin-agurra emateko aukera izaten badugu eman, eliz-atarian aspaldian ikusi gabeko zenbait lagun zaar agurtu eta berriketa-aldi bat egin, ildakoa gorai patuz: " Ez ukan, ba, mutil txarra. Nik ez nekikan gaixo zegonik. Zaartzaroak ez dik eraman, baiña leenxeago edo geroxeago danok egin bear dugun gauza izan; eta orri etzegok iges egiterik". Eta antzeko gauzak esanez bukatzen dira, geienetan gure egitekoak.

Argizaiola au eta ondoren datozen lanak Joxe'k egiñak.

Orain berriro, oietako adiskide jator bat galdu dut, baiña, utzi eziñezko egin bearrak nituelarik, orixe egiteko ere aukerik ez nuan izan. Eta nere utsegitea aitortuz eta barkamena ezkatuz, berari zertxo bat esateko asmo eta naia sortu zait:

— Aizu, Xegundo, ain gogozkoa zenuen bertso-mundua dala medio, badira urte batzuk ezagutu zindudala, eta ain iztun atsegiña eta apala izanik, bat-batean egin giñan lagun. Izketan asita, denbora asko baiño leen jotzen zenuan bertso gaietara. Antxe aurkitzen zenuen gozamina izugarria izan nonbait!

Baserritarra ziñan izatez eta bizibidez, eta artan pasa zenituan, poz eta naigabe artean Jaunak dei egin zizun arterañoeko egunak. Badakit, baitere, besteak beste, lagunartean bertsoan aritzea zeñen gogozkoa zitzaizun. Baiña, neri dagokidanez, bertso-jartzaile bezela ezagutzen zindudan, batipat.

Nik ez dakit, zuk, noiz eta nola osatzen zenituan ainbat bertso bikain, baiña bear bada zelaitik edo ikullutik, lanak egin ondoren, sukalde txokora izarditan sartu eta legortzeko astirik gabe asiko ziñan, egunean zear buruan jirabiraka zenbilkien gaiari buruz itzak neurtzen. Agian, bazkal ondoko lokuluxkari uko egiñez edo, gauari elduaz, bein baiño geiagotan. Asmatu al dut, Xegundo?

Nolanai ere or dago, zuk apalki eta ixiltasunean egindako lana. Eta iñoiz zalantzik izan bazenuen, jakin ezazu, guk arreta biziz eta atsegiñez irakurtzen genituela, zuk ain euskera goxo eta errezean burututako bertso guztiak

Zure adiskide zintzo batzuegandik aipamen xamurrak jaso dituzu, baiña, izango ote duzu merezi ainbat? Nik, nere eskasean, zerbait esan nai nizun. Zuk, ordea, geiago merezi duzula uste dut.

Aurki arte, XEGUNDO!

Jakin dezazun

LIBURU ontan, onak edo txarrak —txarra geiago noski— era askotako bertsoak dituzu: tristeak, alaiak, eskeak, iritziak, gertakizunak, oroitzapenak eta abar; bizitza beraren antzekoak.

Gure bizitza berak ere oso une ezberdiñak ditu, eta bertsoak, gu geu aurkitzen geran egoeraren adierazgarri garbiak izaten dira geienetan.

Nolanai ere, oroar jota, edo batez-beste artuta, liburua atsegin izango zaizulakoan gaude. Eta ori ez badegu lortu, ez da izango aalegiñak egin ez ditugulako, obeto egiteko kapaz izan ez geralako baizik.

Soldadutza

BERTSO bezela, auek, ez dute asko balio, baiña neretzat badute alako esanai berezi bat. Ez dira oraingoxeak, berrogei urtetik gora dituzte, baiña nere lendabiziko bertsoak dira, eta Afrika'n (Tetuan'en) soldadu nengoala idatziak ain zuzen. Orregatik, eta oraindik jasota neuzkanez, muestrako bakar batzuk jartzea pentsatu det. Denak ez, txarrak izatekotan zenbat eta gutxiago obe baita.

1 Zerbait nolabait esan naiean
astera nua kantari,
soldaduaren bizimodua
esan nairik lagunari.
Abilidadez eskas nago ta
eskatzen diot Jaunari,
Beraren bidez probetxu on bat
ateratzeko lanari,
nola laguntza ematen dion
bearrean dagonari.

2 Milla beatzireun berrogei eta
amaseigarren urtian,
amabost egun Ilbeltzak eta
sartu giñan suertian.

Gure Jaunari eskatu nion
txit debozio fuertian,
baiña ez gera konturatutzen
garaia etorri artian,
serbitutzia tokatu zaigu
Afrika aldeko partian.

3 San Jose eguna siñalatu
ezingo zaigu borratu,
familia ta lagun guztiak
egin nituan agurtu.

Donostia'ko estazioan
trena gendunian artu,
orduante bai neri tristura
barru-barruraino sartu,
ta Martxoa'ren ogeitairuan
Tetuan'a allegatu.

4 Paraje ontan sartu giñan da
guretzat ain zan arrotza!
Beteranuak, agindu nairik,
begiratua zorrotza.

Biraua edo maldizioa
esandako itz bakoitza,
eta gogortu egiten dizu
biguin daukazun biotza,
berritan beintzat penagarria
soldaduaren bizi-tza.

Zu baiño urtebete zaarragoa izatea beste meritu-
rik edo gradurik ez duan batek ala tratatu, burla
aiek egin eta zuk ezer egiterik ez daukazula jakite-
ak, min izugarria ematen du, bai leen eta bai orain.
Baiña, agidanez, jarraitu egiten da gaur ere gisa
ortako geiegikeriak edo abusoak egiten.

Bein baiño geiagotan pentsatu izan det, garai aietan euskeraz idazten arrapatu banindute, permisoren bat emango zidatela seguru asko, baiña etzan izango etxera etortzeko... Ez asko geiagorako kapaz giñalako, baiña etxera euskeraz ez baiña erderaz idazten genduan, eta zerbaitegatik izango zan.

Ezbearra

EZKONDU eta andik iru urtera, 1967'an, 33 urte nituala izan nuan ezbear gogor batek, zearo aldatu zuan nere bizitza. Luzaroan egon nintzan osatu eziñik. Osatu bai azkenean, baiña nere lanerako aalmenak naiko mugatuak gelditu ziran. Ainbestean konten ala ere... Egoera artan, pentsatzeko denbora asko izaten nualako edo, berpiztu egin zitzaidan idazteko zaletasuna. Orduan asi nintzan berriro. Gaia asmatzeko, berriz, ez neukan burua asko nekatu bearrik.

Ezbear ura gertatu ezean ez nintzan asiko lan auetan: bertso-idazten, euskera lantzen eta geroago itz lauz idazten eta abar. Ortan seguru nago. Beraz, alde txar askoren artean dena kalterako izan zanik ere ezin esan. Ezbearrari buruz ez det besterik esango; bertsoak irakurriz jabetuko zera ondoen.

Ezbear txar bat dala medio asi bear det mintzatzen, okerra noiz da nola datorren iñork ezpaitu asmatzen. Ustez seguru gabiltzanean aundinak dira gertatzen, errez min artu baiña ez dira guk nai orduko sendatzen.

- 2 Milla beatzireun irurogei ta
zazpigarrego urtean,
gogoan ondo jasotzearren
Santa Kruz egun goizean.
Zer gertatu dan esan bear det
ta Loyola'ko partean,
berialaxe jakingo dezu,
itxogin pixka batean.
- 3 Nonbait guretzat sortuak dira
bai goxo eta bai miñak,
bakoitzarentzat bere neurrian
gure Jainkoak egiñak.
Une onetan neretzat dira
ordu ta egun samiñak,
pazientzia emango al dit
zeruko Ama Birjiñak.
- 4 Adierazi al dan ondona
nai det gure gertaera,
garbi esaten saiatutzeko
lagun bi ere bagera.
Azensorian topo egin da
igo bai giñan batera,
seigarrenera iritxi eta
erori andikan bera.
- 5 Bata besteai begiratuaz
biok zarrazki batian:
“Zer etorkizun ote daukagu
lurreraño irixtian”.
Nere orduko pentsamentuak
geiago ere bazian,
kontentu egon gaitezke, lagun,
alere orrenbestian.

6 Kolpe gogorra artu genduan
bera iritxitakoan,
lendabiziko itzak auk ziran
oraindik dauzkat gogoan.
Galdera auxe egin zenidan:
“ia zer moduz nengoan?”
Burua argi gendukan baña
gorputza al zan moduan.

7 Lagun jatorra, egin didazu
zintzo ta zuzen bixita,
azaldu dezu ez naukazula
alde batera utzita.
Ni berriz ezin geiago poztu
ondo zaudela ikusita,
zuretzat gaitzik ez bedi izan
ez dezu ba merezita.

8 Adiskidea sendatu zera
ni baño askoz lenago,
bietatik bat ondo bear da
zu izatea naiago,
Orain ni ere ondo arkiturik
oso asarre ez nago,
garai batean ez bai nun uste
alkartutzerik geiago.

9 Ordu ezkeroz ementxe nago
mintsu elbarri tartean,
iñola ere ezin mugitu
beti postura batean.
Eguna joan da eguna etorri
ainbatxo illabetean,
ondo jartzeko itxaropena
alere nere ustean.

10 Badakit, jaunak, dirala auek
txit oso kontu tristiak,
baiña egiak ez du merezi
aitortu gabe uztiak.
Oraindik geio badira eta
esango ditut guztiak,
eskarmentua izan dezaten
gero nerekin bestiak.

11 Okerra bear duan garaian
ez da izaten zuzenik,
nereak ala bearko zuan
ta ez dago zer esanik.
Badakit emen ez dala iñor
deskuidatutzen ez danik,
baiña arretaz jarrai dezagun
ez dedin galdu gizonik.

12 Nola litezke ola puskatu
oraindik gauza berriak?
Ez noski, auek, egon ba´ lira
bear bezela jarriak.
Orra ze kalte ekarri duan
gizonen zabarkeriak,
edo ez al du bate balio
kristau batzuen biziak?

13 Ainbat garrantzi duan gauzekin
ajola gabe asita,
ezin gaitzke lasai ibili
orrela gauzak jarrita.
Kontzientzia zer da nola dan
ez dezute ikasita,
baizik dirua gogoz maitatzen
kristautasuna utzita.

- 14 Nagusi eta langille ere
berdintsu ditut juzkatzen,
bakoitzak bere eginkizunak
ez badituzte betetzen.
Nolanai lana egin da berdin
oiek bait dira ordaintzen,
okerrik asko egingo dute
ez baditugu zigortzen.
- 15 Anai-arrebak, konsejutxo bat
asi bear det ematen,
biotz-biotzez beste gauzikan
ez diot iñoi esaten:
“Saiatu zaite gauza guztiak
bear bezela egiten,
nola zuk ala besteak ere
lo lasai egin dezaten”.
- 16 Pazientzian sufritzen Jaunak
erakutsi dit ederki,
ori ez duna galduta dago
berak'e ondo badaki.
Neure ustetan ez izan arren
askok dun ainbat aitzaki,
zenbat naigabe pasatu deten
Jainkoak bestek ez daki.
- 17 Orain eskerrak eman nai diet
nere ingurukoari,
ta batez ere etxeko eta
nere emazte onari.
Nai ez detala eman dizutet
eginkizuna ugari,
ala dalako, gaur bizi naiz ta
eskerrak berriz danari.

18 Ez bedi berriz olakorikan
iñoiz iñori gertatu,
bestela berriz Jaungoikoari
pazientzia eskatu.
Zuk, nagusia, lana ondo egin,
lagunikan ez zanpatu,
sekula ez aaztu zabarkeria
nun naitan dala pekatu.

Joxe Migel Maiz'i

ANDIK lasterrera, Joxe Migel Maiz Aiako korrikalariak, Lasarteko lasterketa famatua irabazi zuan, eta aurrez ezagutzen nualarik, bertsoak jartzea okurritu zitzaidan. Jarri nituan, eta: "Orain zer?"

Basarri'ren lanak irakurtzen nituan eta ikusi ere bai nola jendeak bertsoak bidaltzen zizkion berak argitaratu zitzaiz; eta beldurra eta zalantza artean: "Nik ere bidali egin bear zizkiot" esan nuan nereki-ko. Esan eta egin, baita argitaratu ere. Orregatik, leen ere esana naiz, Basarri'k asko lagundu eta animatu nindula, eta orren lekuko, ara emen zer zion 1968-2-15-ko egunkarian:

Lengoa adierazten nizutenez, Joxe Migel Maiz'i bertsoa erruz atera dio jendeak. Donosti'ko Antigua'n bost illabetean gaxo arkitzen dan batek, beste ainbaten artean.

Baserritarra dala dio, orain kalean bizi bada ere. "Etxetxo" baserrian morroi egon zan garaian ezagutu omen zun Maiz. Ona emen bere bertso bakar batzuk:

1968-2-15
Ain laisterkari sonatuekin,
botarik beldur da lotsak,
beti aurretik ibili zera,
astinduz orko lokatzak.

Kanpotar oiek izan ez arren
menderatutzen errezak,
indarra nunbait bein da berriro
euskaldunaren arrazak.

2 Zenbaitek ainbat erronka gabe
iritxi zera gallena.
beste aldera ikusten degu
gaurko jenderik geiena.
Arrokerian zertan ibili
ixilik egin leikena?
Bear danean azaldutzea
ez al da gauzik onena?

3 Laisterkaritzan asiagatik
aukeran zerbait berandu,
berez artako jaioa danak
berekin eramaten du.
Mundu guztiak galdera auxe
orain sarri egiten du:
“zurekin giro etzala gai au
lenago artu bazendu”.

*Etzaitut ezagutzen, baña gaztea izango ote zeran
derizkiot.*

*Dotore moldatu dituzu zeure lore-txortak. Asko
eskertuko dizkitzu Joxe Migel jatorrak.*

*Lenbait'len sendatu, indartu, ta zeure zeregiñe-
tan astea opa dizut biotz erditik.*

****

Andik lasterrera, beste bertso batzuk argitara-
tzearekin batera, Basarri'k, orduko *La Voz de
España* n onela zion: *Aierbe'k, bere kartan adieraz-
ten didanez, gero eta zaletasun geiago nabaitzen du
bertsoak antolatzeko.*

Joxe, bat-batean piztu zaizun zaletasun orri zabaldu ateak. Jarraitu bertso-moldatze lanean. Derizkiozunerako badakizu zerbitzari bat nun daukazun. Aleginduko naiz, tarteka-tarteka zure lanak argitaratzen”.

Besterik ez nuan falta! Bultzaizo uraxe, bertsoak idazten jo ta ke asteko! Buruan ia beste gauzarik ez nuala ibili nintzan bolada batean, eta asko idatzi nuan.

Bide batez, euskera aldetik naiko arlote nenbillelarik, etxetik irteteko gauza izan nintzan bezin pronto, alfabetatze ikastaroa egiten asi nintzan beste batzuekin Antigua'ko *Jakintza* ikastolan, Agustin Miner erakusle genduelarik. Gogoz asi, gustora joan —bi makuluren laguntzarekin— egunik utsegin gabe eta denboraz nintzan defenditzeko moduan.

****

Berriro diot, Basarri'k, asko lagundu zigun bertso-jartzalleoi. Bera izan ezean, zer egin gure bertsoekin? Ez genduan beste aukerarik izango, seguru asko.

Gero, *El Diario Vasco*'n idazten asi giñanean ere, bere babesa bear-bearrezkoa genduan dudarik gabe. Aren anparoan gu ere zerbait bagiñan, bestela...

Baiña, betikoa Jainkoa bakarrik danez, Basarri gaxotu zanean eta idazteari utzi zionean etorri ziran, *El Diario Vasco*'n aldakuntzak eta gure bearrik ezak. Ni artan nago beintzat.

Nolanai ere, Aita Zabala'ren bitartez asi nintzan idazten esandako egunkarian; eta oso gustora idatzi ere. Orregatik eskerrak, berriro, leenengo Aita Zabala'ri, eta baita ere *El Diario Vasco*'ko zuzendaritzari, aukera ura emategatik.

Basarri'k milla bederatzireun eta larogeitabederatziko gaxoaldi gogor ura izan zuala jakin nuanean, bertso aukeratuak eskeiñi nizekion:

- 1 Uste gabeko berria jaso gendun aurreko batean,
"Egun batzutan ez du idatziko Basarri'k GURE ARTEAN".
Ia egunik utsegin gabe lanean ainbat urtean,
aritu dana berriz ikusi nai degu gure artean.
- 2 Orritxo onen argitasuna ez da zurea bakarra,
baiña zu zera argirik geien egiten duan izarra.
Zugandik jasotako dizdira guk degun argi pizarra,
beraz, argia izango ba' da badegu zure bearra.
- 3 Aldakuntza asko izaten ditu gizonak bere bizitzan,
on eta txarrak, aruntz da onuntz, beti or gabiltz balantz.
Bein urte oiek arrapatzean nola ajerik ez izan?
Gazteagoak ere, Iñaki, begira nola gabiltzan
- 4 Leenago ere jasana zera ez dakit zenbat eraso,
gogortxoena azkeneko au izango dezu akaso.

Ala ta guztiz, nere aldetik,
itxaropentsu naiz oso,
oraingotikan ere irtengo
bait zera oso airoso.

5 Lagun bat gaxo aurkitutzea
ain zaigu gauza mingotza!
Zure gaitz ori izan dedilla
eramankorra ta motza.
Nolanai ere emango dizut
oso agindu zorrotza:
etsipenean erori gabe
jaso ezazu biotza.

6 Nik pentsatzen det ez dala txarra
izango zure jarrera,
eta oizko dezun bezela
egingo dezu aurrera.
Udaberria etorri da ta
egin zaiozu arrera,
berriak eman eta kantatuz
kukuarekin batera.

Egunkari illa

OSATU edo sendatu bitartean, Antigua bizitu nintzan, emaztearen etxean. An, premia ere bai eta denek, baiña bereziki emazteak eta Axun amagiarrebak oso ondo zaindu ninduten.

Alaba eta bere ama, biak “konkistatu” bear omen dira ondo izateko; eta nik ere orrelako zerbait egingo nuan... Baiña, orain, nik ere ondo zaintzen det amagiarreba; ez al da ala, Axun? Eta alaba, berriz...

Garai aiek eta, batez ere, Agustin Miner gogoraturuz —aspaldiko bere berririk ez det— nik oso gustokoak ditudan bertsoak eskeiñi nai nizkioke. Zergatik? Egun batean, ariketa bezela “DIARIO INACABADO” izeneko lan bat jarri zigun euskeratzeko.

Berak esan zigunez, artista bat il zanean bere gelan-edo, paper artean aurkitutakoa omen zan. Zana-zala, gu euskeratzen saiatu giñan eta, neri beintzat, bertsoak jartzeko gai egokia zala iruditu. Jarri ere bai egin nituan, eta Agustin'i erakutsi nizkionean, asko gustatu zitzaizkion. Sariketara bidaltzeko modukoak zirala esan zidan eta nik bidali. Sarituak izan ziran gainera, oker ez banago.

-Urriak 5-

Aita ta ama, zuek oraindik
ezer ez dakizutela,
gaurtik aurrera badet bizia
beste ainbatek bezela.
Utsen urrengo izanagatik
pentsa zerbait banaizela,
badakit begi urdiñarekin
nexka izango naizela,
loreak ere gogozko eta
nik maiteko ditutela.

-Urriak 19-

2 Apur bat azi arren oraindik
ain txikia arkiturik,
bakarrik ezer ez nuke egingo
ez baneuka laguntzarik.
Amak lan guzik egiten dizkit
ezer ez dakielarik,
ez daki ere ni nola naukan
biotz azpian sarturik,
eta azitzen ari naizela
berai odola kendurik.

-Urriak 23-

3 Aurpegitxoan agoa ere
asia dago, egiten,
aurki parrezka asiko naiz ta
gero berriz itzegiten.
Beste guziak bezela: AMA!
lendabiziko esaten,
norbait naizela ez dakit, beraz,
zeiñek ukatu lezaken,
ogi apurrik txikiña ere
ez al da ogi izaten?

-Urriak 27-

- 4 Ain zuzen ere gaur asia da
lanean nere biotza,
eta artu du eten gabeko
oso egin bear latza.
Luze bezela berdin liteke
ura izatea motza,
bakarrik dakit gelditzen bada,
neretzako eriotza!
Baiña oraingoz ez naiz azkena
baizik asi dan biritza.

-Azaroak 2-

- 5 Atzo baiño gaur aundiago naiz,
beti nijoa azitzen,
ankatxo eta besoak ere
or ari zaizkit tajutzen.
Baiña oraindik noiz asiko naiz
ni neure buruz ibiltzen?
Lasterka nere ankatxoekin
AMA zugana urbiltzen,
eta, aita, zu besarkatzeko
nere besoak zabaltzen?

-Azaroak 12-

- 6 Leen ez nituan beatz txikiak
sortu zaizkit eskuetan,
zeiñen txikiak diran oraindik
arrigarria benetan.
Baiña bizkorrak izango dira
beren eginkizunetan:
loreak bildu ta arkumetxoak
maite beste batzuetan,
esku-soiñua jo ere berdin
aparteko tokietan.

-Azaroak 20-

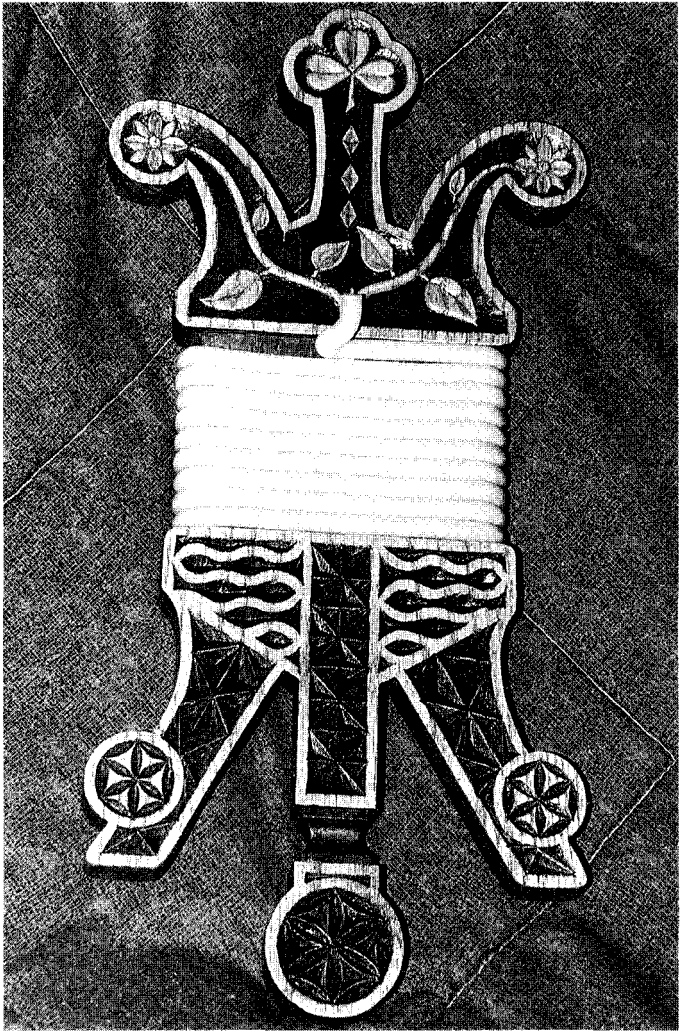
- 7 Sendagilleak gaur esan dio
nere amari lenengo:
“Andrea, zure barruan, noski,
beste bizi bat badago”.
“Ez al zenidan, ama, entzuten?”
esaten nizun lenago,
alkarren berri jakiteko ere
oso urruti ez nago,
baiña ez dakit gaur poztu zeran,
ni zoraturikan nago.

-Azaroak 25-

- 8 Aitamak ez dakite oraindik
ni nexkatoa naizenik,
bixkiak edo mutil naizela
egongo dira esanik.
Ze ustekabe artzeko dauden
ori bakarrik dakit nik,
izena ere erabaki det
AMA Mirari izanik,
nik ere berdin nai det jartzea
ez det nai beste izenik.

-Abenduak 10-

- 9 Umeak sortzen geran ezkerro
jartzen degu naiko neke,
gauz ori AMA danak bakarrik
egitan esango luke.
Baiña zuk orain aurpegitxo au
ikusiko bazenduke,
nik nai bezela zure antzeko
naizela esan dezazuke,
eta ondoez denak aaztuta
musuka jango zenduke.

-Abenduak 13-

- 10 Pixkat argitzen asiagatik
illun dago neretzako,
gogorik asko badaukat, AMA,
illunpetik irteteko.
Nere begiak zabaldu eta
mundu ori ikusteko,
orko eguzki, mendi, itxaso
zertsu diran jakiteko,
zeñen ederra zeran zu, AMA,
ikusi ta esateko.

-Abenduak 24-

- 11 Zure taupadak entzun nitzake
naiz zuk ez entzun neriak,
ez naiz arritzen, auek izanik
txiki ta indar gabiak.
Badakit zenbait ama ez dula
pozten aurra ekartziak,
naiago dute lasai bizi ta
egin ditzala bestiak,
baiña olakorik ez du pentsatu
iñoiz nere AMA maitiak.

-Abenduak 26-

- 12 Lenago ere banekien nik
bazirala egun beltzak,
eta etsaiak menderatutzen
izaten zirala gaitzak.
Baiña ez nekin ziñatenikan
orren guraso eskasak,
neri bizia ola kentzeko
zer ziran nere akatsak?
Alper gaiztoan ez ditut egin
orain arteko ametsak

Yon Oñatibia zanari

NIK ez dakit nola arraio, baiña oso gizon eta emakume jakintsuekin topo egiteko zoria edo suertea izan det nere bizitzan. Topo egin ezezik, arremán interesgarriak izan ere bai zenbaitekin. Oietako bat Yon Oñatibia oiartzuarra izan zan, G.B.

Bein, Antigua'n, euskatzaletasuna oso barrura sartu zitzaidan ezkeroztik, naiz ta lanean ibili, aurrera egin nuan eta Yon'ekin topo egiteko zoria izan.

Yon, beste ainbat ekintzetan eta, batipat, Euskera munduan nor izan zan nik bezin ondo dakizute. Euskera erakustea asko etzala, erakusleak erakusteko prestatzea zan bere eginkizun nagusia.

Ortarako bere-bereak ziran metodo eta liburuak erabiltzen zituan. Zenbat ote da bere metodoarekin euskera ikasia: *Jolas-Bidez*, *Euskera Artez* eta abar; eta, gero, erakusten ere aritua?

Oietako bat nauzute, baiña... tamala benetan! Euskerak eta guk bear-bearrezkoa genduan garaián eraman zuan Jaunak mundu ontatik ezbear baten ondorioz.

Sasoiko zegoan artean, eta arra baiño geiago geditzen etzan oietakoa zanez, zer ez ote zukeen egingo ark, ura gertatu ezean!

Nik, batetik nere eskerrona azaldu nairik eta bestetik bere oroimenez, bertsoak jarri nizkion:

- 1 O, Oiartzun´go seme argia
apala ta atsegiña,
lenago ere zure gorantzan
bada zerbait itzegiña.
Ez giñan ainbat oroituko, ez
eskasa izan baziña,
gure artetik joan ziñan baiña,
auxe da aaztu eziña.
- 2 Egia esan, leendik ez nuan
nik asmorik ontarako,
esatekoak esan dira ta
nere itzak zertarako?
Baiña barruko arrak esan dit:
“ez dagola ortarako”.
Argatik ekin diot, damurik,
ez nuke nai gerorako
- 3 Aizu, Yon, entzun al bazeneza
zure ikasleen itza,
zuri eskerrak Euskera izkuntza
zenbatek dezaken mintza!
Utzi ginduzun ezkeroz lutoz
Erria eta Jakintza,
artzai gabeko artalde gisan
geroztik emen gabiltza.
- 4 Zeiñekin dena erakustea
izan zan zure afana,
beste guztiak zure parean
jartzen egiñaz aal zana.
Orretarako aukera ederrik
nunai bazendun emana,
baiña errua ez da zurea
gu ikasle txarrak izana.

- 5 Jakitea ta erakustea
jakiñik berdin ez dala,
ikasle denak artzen zenitun
aingeru batek bezela.
goxo ta xamur, jolas-giroan
une astunik etzala,
zure eskutatik pasatakoei
galdezka asi bestela.
- 6 Jakintsu asko aurki daitezke
jarri ezkeror artara,
baiña ez dira denak prestatzen
erakuste-lan ortara.
“Nik bazekiat ta dabillela
bakoitza aal dun erara,
eta zeozer jakin nai duna
bijoia Salamanca´ra”.
- 7 Yon zanarekin etzan, ordea,
orrelakorik gertatzen,
zuan guztia ematen zuan,
etzuan ezer gordetzen,
Kostako zaigu arek egiñak
bear bezela eskertzen,
eta JAKINTZA arloan utzi
zuan tokia betetzen.
- 8 Neretzat oso errez da Yon´ek
zer nai zukeen asmatzea,
eta askoren kontzientziak
baliteke esnatzea:
EUSKERA eta EUSKALERRIA
ark bezela maitatzea,
eta erakutsi zigun bidetik
eten gabe jarraitzea.

Fermin Gorostizu'ri

NOR zan Fermin Gorostizu galdetuko dezu. Fermin etzan gizon entzutetsua; etzan, noiznai, komunikabideetan azaltzen zan kirolari, politiko, jakintsu edo artista sonatu oietakoa. Gizon arrunt bezin apal eta geienentzat ezezaguna baizik.

Baiña ezagutzen gendunok badakigu, ondo asko, bere eguneroko lana eta gañontzeko eginkizunak zein ondo eta zintzo bete oi zituan. Eta ortxe egon, ain zuzen, konturatzen ez bagera ere, gizonaren aunditasuna.

Zurgin edo arotza zan ogibidez. Bestalde, langille asper-eziña, eta eskolatua ez izan arren, burutsua eta artetsua benetan. Zurgintzak etzuan izkutu edo sekretorik arentzat, eta egurra laztanduz lantzen zuala esango nuke.

Neuri ere, gaztetxoa nintzala, berak erakutsi zidan zuaitzak ezagutzen eta maitatzen. Gero, beste maixu ezin-obeak izan banituan ere, Fermin'ek bideratu nindun, iñoiz damutu etzaidan zurgin langintzan asi nendin.

Orregatik, tartetxo bat zuretzat ere, Fermin, eta eskerrik asko erakutsi zenidanagatik.

1 Etziñan gizon entzutetsua,
etziñan ain ezaguna,
era zaarreko zurgin bat baizik
artan oso jakituna.
Egitekoak leialki eta
zintzo bete zenituna,
eta ori izan, gizon apalak,
aundi egiten dituna

2 Zu ordurako eldua ziñan
ni, berriz, nintzan mutiko,
zuk ia dena bazenekien
da nik dena ikasteko.
Seme moduan artu ninduzun
lanean asi orduko,
zuk emandako konseju onak
etzaizkit iñoiz aaztuko.

Felix Erdozia

DONOSTI'KO alde zaarrean bada elkarte bat
Ur-kirolak izenekoa, eta, neu ez izan arren,
bertako bazkide dan lagun-min bat dala medio, asi
nintzan elkartera afaltzera joaten

Ori dala-ta, lagun berriak egin nituan, eta aien
artean Felix Erdozia. *Ur-Kirolak*'eko arraunlari aun-
dia izana, gero taldeko erakusle eta arduradun ere
bai; eta elkarteko leendakari urte askotan.

Erdozia jaunak 80 urte bete zituanean, omenal-
di txiki bat egin nai izan zioten bere lagunek eta
bertso batzuk eskatu zizkidaten, 1995'an. Auek:

1995/11
Aizu, Felix, nik borondatea
badakizu badetela,
baiña ez dago esan bearrik
kantari txarra naizela.
Eta sinistu bear didazu
pena auxe daukatela:
zuri bertsoak ez kantatzea
merezi dezun bezela.

2 Urtarrillaren zazpian zaude
larogei urte beterik,
Iru Erregeak etorri ziran
pixka bat atzeraturik.

Baltasar, Gaspar edo Meltxor'ek,
ez du ajola aundirik,
baiña ezin zuten ekarri beste
erregali bat oberik!

3 Oso gazterik asia ziñan
kirolean eta dantzan,
eta errimiñak jota ibili
baita ere gudaritzan.
Gero arraunean *Ur-Kirolak*'en
oberikan asko etzan;
entrenatzalle izan ondoren
azkenik leendakaritzan.

4 Guda garaian preso Dueso'n
beste zenbait gudarikin,
zerbait kontatu diguzu baiña
denak ez ditugu jakin.
dakiguna da: "enamoratu"
egin zirala zurekin,
Felix, zer moduz konpontzen ziñan
ango mojatxo aiekin...?

5 Entrenatzalle bezela, berriz,
badezu zenbait ixtori,
oso zuzena eta gogorra
ala esan didate neri.
Lan asko eta askatasunik
batere ez mutilleri,
bestela or daude eta galdetu
Joxeba ta Iñaki'ri

6 Egia esan, nik ez det uste
zeranik gizon zakarra,

zuzena eta formalegia
zure pekatu bakarra.
Beste askori begiratuta
egin daiteke negarra,
betiko iñor galdu ez dedin
badago zure bearra!

7 Txit pozik bizi ziñan emazte
ta lau semeren onduan,
erabateko zorionikan
ez da, ordea, munduan.
MAITE, zuk, ainbat maite zenduna
daukazulako goguan,
baiña sinistu, zuri begira,
egongo dala zeruan.

Ortiz eta Berrio

BAKOITZAK bere gustoak eta griñak izaten ditugu, alperrik da, eta antxe aurkitzen degu gure gozamina. Baiña badira arrixku aundiko afizioak, eta zenbat eta arrixku geiago ura ta naiago, orduan eta gustorago, zenbait, itxura danez.

Mendi-gaillur beldurgarri oietakoak igotzea zan Erramun Ortiz eta Patxi Berrio´k zuten zaletasuna.

Oitura eta esperientzia izanagatik ekintza oietan, deskuidatu egin ziran, ezbearra izan zuten Asturias´ko Naranjo de Bulnes mendian eta antxe bizia galdu biak, 1969´ko neguan.

Ortiz ez, baiña Berrio oso ezaguna nuan eta, asko naigabetu nindun bere eriotzak.

Orduan ere zerbait egin nai eta:

Ain berri kezkatia
asirik zabaltzen,
bereala jendea
asi zan kezkatzen:
“Mendira joan ziranak
ez dira etortzen...!”,
gauz onik ez genduan
iñork esperatzen

2 Geroztik erne zeuden
begi-belarriak,
noiz entzungo, beti zai,
albiste berriak.
Etzaizkigun iristen
gero ta obiak,
azkenekoak berriz
txit penagarriak.

3 Jarritako plazoak
bete ziranean:
"Aiek ez datoz eta
goazen zuzenean!"
Ala asiak ziran
gau ta egun lanean,
eta illak topatu
biak azkenean.

4 Aurkitu zituzten da
gero komeriak!
Inguratu eziñik
dira ibilliak
Alako parajetan
zeuden eroriak,
etziran ez makalak
aien baloriak!

5 Zergatik izandu da
oien eriotza?
Zerk gelditu diote
betiko biotza?
Ezbearra batetik
bestetikan otza,
nortanai ere beintzat
erremate motza!

- 6 Erramun Ortiz eta
Patziku Berrio
jatorrak izatez da
askotxo balio.
Naigabetuak gaude
au dala medio,
Gipuzkoa guziak
negarra dario.
- 7 Mendi tontorrak izan
zuen gogozkuak,
ez zinduzten beldurtzen
iñoiz arrixkuak,
Eta naiz igo arren
orain artekuak,
geiago ez nai, nonbait,
gure Jangoikuak.
- 8 Iñork egin ez duna
egin nai zenduten
beste pentsamenturik
zuek ez zenduten.
Zoriona an zala
uste al zenduten?
Aurki dezazutela
beste toki baten.
- 9 Arkaitz beldurgarria
Naranjo de Bulnes,
mendizale guztiek
esaten dutenez
Eskarmenta nai dunak
orain badu zeñez:
udaran joan beti,
neguan bein ere ez.

Minbizia

BERTSO auek jarri nituanetik, 1970´tik, gaur egunera, erruz aurreratu da gaitz beldurgarri oni buruz. Orduan izena esatea ere ia ez giñan ausartzen; itzegitea, berriz, zer esanik ez. Minbizia eta eriotza kasik eskutik lotuta ikusten genituan.

Gaur, zorionez, beldur aundia badiogu ere, normaltasunez itzegiten da. Erabat menderatzeko asko falta da baiña, ez da sendatu eziñezko gaitza; sendakorra baizik kasu askotan beintzat.

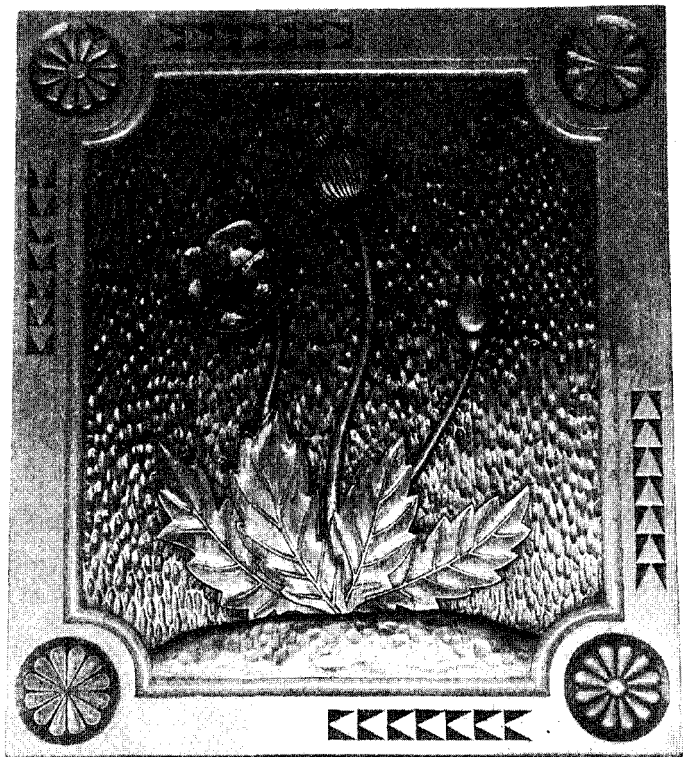
Urte artan gure familiko etxe batetik, bi aizpa eraman zituan gaitz maltzurak, gorriak ikusi ondoren.

Gaia ez oso alai dalako baiña, nerretzat balio izan zuan bertsoak jartzeko; eta ala bearrez, lenengo saria eman zidaten 1971´ko “Xenpelar” Sarian.

Praxial Nola edo ala bukatu bear
mundu ontako bizitza,
jaio giñanok or degulako
ain beltz zaigun eriotza.
Nekez da ona izatea nai
orren atzetik gabiltza,
baina Jaunaren esku dago-ta
berea da azken itza.

- 2 Naiz garraztasun asko izanik
berez il bear bakarrak,
ori gogoan degula bizi
gera emen mundutarrak.
Gazteak noiznai, ta eskaporik
ortik ez daukate zaarrak,
ikaratutzen gaituana da
ainbat sufritu bearrak.
- 3 Ia inola ezin igaro
degu oraintxe egunik,
belarritara iritxi gabe
MINBIZIA´ren izenik,
eta bai al da entzundakoan
dardar egiten ez dunik?
Geien kezkatzen gaituan gaitza
dala esango nuke nik.
- 4 Aitatu utsak sortzen bait digu
otzikara gorputzean,
ortik pentsatu zer izango dan
guregana etortzean.
Zoritxarrean alakorikan
gertatutzen dan etxean,
pixkabateko irabaziak
laister dituzte utsean.
- 5 Aalegin danak egin ondoren
lortzen danean, gaitzerdi,
sendatzen danak badualako
berekin zerbait alderdi.
Baiña gaitz onek jotzen duanak
izanik ainbat pikardi
erremedioik ez da alperrik
bai diru ta bai izerdi.

- 6 Sendagillea asten danean
ezer esan nai ezikan,
galdetu eta: “geronek ziur
ez dakigu oraindikan”.
Obe bearrez egingo dute,
nik ez dakit zergatikan,
dakitena da andik aurrera
ez dala izaten onikan.
- 7 Munduan diran jakintsu trebe
ospetsu eta aundiñak,
ondo dakigu ari dirala
urtu bearrean muiñak.
Sendagaienbat asmatu nairik
sendatzeko bizi-miñak,
baiña ez beti egi biurtzen
gizonaren alegiñak.
- 8 Aurrera erruz egin dutela,
ez dago esan bearrik,
artu dituzten neke ta lanak
danak ez dira alperrik.
Jakintsu oien buruan dago
pentsamentu au bakarrik:
egun batean lortuko dala
ez bada ezer okerrik.
- 9 Ojala gutxi faltako balitz
egun ori irixteko,
bearrean da estu daudenak
batez ere lasaitzeko,
gaitzaren mende aurkitzen dana
zuzenean sendatzeko,
eta sanoak, kezkarik gabe,
lasaiago bizitzeko.

- 10 Erremeioa nun billa leiken
ain gaiztoa da asmatzen,
izan leikenik ere askotan
ez bait zaigu iruditzen.
Nere buruak une onetan
orra zer duan galdetzen:
orren kontrako belarrrik iñon
ia ez al dan jaiotzen?
- 11 Iñork ez zaitu begiz ikusten
eta dirudi gezurra,
ain ikusgaitza izanik nolaz
zu ainbateko maltzurra?
Zuretzat txarrik ezer ez da ta
zorrotza dezu muturra,
txitxi xamurra bezela jaten
dezu mami ta ezurra.
- 12 Entzun izan det sortzez zaudela
gorputzaren barrenean
lotan bazeunde bezela agertzen
zaitugula aurrenean.
Baiña ez zera zintzo ibiltzen
beti gure esanean,
esnatu eta asten bait zera
gaitz egiten zuzenean.
- 13 Zertan ez dezu lotan irauten
gu bizi geran artean?
Ez al dakizu esna egoterik
ez daukagula batean?
Gero zuretzat izango gera
emengoa egitean,
bien bitarte utzi zaiguzu,
xomorro, arren, pakean!

14 Konturatzen naiz au izan dala
amets bat balitz bezela,
eta parrezka egon daiteke
gure xomorro txepela.
Esanez: "Oiek uste al dute
orren txoroa naizela?
Janari otzik ez zait gustatzen,
naiago det jan epela".

Batzuek geiegi eta besteak ezer ez

ORAIN ia ogeitamar urte jarriak dira, 1968'an ain zuzen. Gizona aspaldi iritxi zan illargira, eta urrutirago ere denbora asko baiño leen joango dira. Sinistu ezin ditezken moduko aurrerapenen jabe egin gera eta auskalo zer ikusteko gauden oraindik...

Eta zer? Gu bizi geran mundu ontan ezer aldatu al da? Egin daitekenik egiten al da, ainbat jende goseak eta sortu bear ez luketen alperrikako gudetan iñor il ez dadin? Orduko antzera edo okerrago ez al gabiltza?

Munduan bai omen da gizaki guztiontzat aiña janari eta aberastasun, ondo banatu ezkeru; baiña ori egiteko nor da kapaz?

Ainbat lezaketen lurralde aberats eta indartsuetik asi, bertako eta mundu guziko agintariekin jarraitu eta gu geurekin bukatuz, ez al gera ase-eziñak? Eta ez al degu guretzat zenbat eta geiago izan, orduan eta geiago nai izaten?

Ni neuk beintzat nere apalean, egiten dedan baiño geiago egin dezakedala aitortzeko ez dauka lotsik.

Doiñua: Ai gure antziñako...

- 1 Mundu zaar au daukagu
ikusten degunez
naikoa aldrebes,
zuzentzeko, oraingoz,
itxaropenik ez.
Irudituaगतिक
ederra itxurez,
sakondu eta jarri
gindezke negarrez:
batzuek geiegi ta
besteak ezer ez.
- 2 Amerika'k batetik,
bestetik Rusia'k
dira nagusiak,
beren mende arturik
lurralde guziak.
Naikoa izan arren
ez daude asiak,
illargira joan nairik
or dabilta biak,
bitartean, lurrean,
jendea gosiak.
- 3 Goi-alde ortan dabilz
proban gogotikan,
derrotxaturikan
jakin nai nuke zenbat
diru alperrikan.
Emen ez balegoke
dagon premirikan,
ez liguke emango
olako miñikan,
bertan ez al daukate
zeiñi emanikan?

4 Illargi'n eta Marte'n
norbait bizi danik,
ori dakianik,
oraindik ez det uste
iñor dagoenik.

Inguratuak dira
zerbait jakin nairik,
tresna baliotsuak
aruntz bialdurik,
bai ote dabilkite
intentzio onik?

5 Egin dezagun kontu
bizia badela
lurrean bezela,
eta beren atzetik
auek dabiltzela.

Ezin pentsa an onik
egingo dutela,
beste aldera emen
oituak daudela,
kanpokoak naiago
dituzte bestela.

6 Jainkoanak izanik
bata ta bestea
on da jakitea:

“ez duala iñor nai
aaztuta uztea.

Duenak ez dunari
zerbait ematea,
maitasunaren bidez
alkartzen astea,
anai jatorren gisan
bizi izatea”.

7 Asko lezakeana
emale txarrena,
beretzat nai dena;
nola izan lezake
olako barrena?
Iñori ezin opa
geiegi dutena,
pentsatzen jarrita ere
ez al da au pena?
Goseak dagonari
emaiok jatena!

8 Aurrerapenak dira
bai bearrezkuak
eta bidezkuak,
baiña berekin ditu
naiko arrixkuak.
Onerako bezela
dira txarrekuak,
auetatikan asko
alkar galtzekuak,
sortuko ez balira
obe alakuak.

9 Gure aitonek sarri
esaten zutena,
il ziran... ze pena!
Baiña bada esan bat
aaztuko ez zaitena.
Eskolarik ez baiña
aiek zekitena,
denborak eman digu
arrazoi onena:
“Erne, aurrerapenak
galduko du dena”.

10 Asko goseak iltzen,
besteak gaxorik
nolabait bizirik,
ez bait dute ezagutu
janari goxorik.
Goseak badakigu
ez dula txantxarik,
bizitzeko bai ote
daukate pozarik...
Alakoari ezin
eskatu pakerik.

11 Mixeri latza dago
nazio frankotan
nai baiño geiotan,
besterik gabe aski
jarritzeko sutan.
Ogia eskeintzea
obe alakotan,
baiña ez dute ori
egiten askotan,
baizik armamentuak
ipiñi eskutan.

12 Ezin bizia baiño
lagun txarragorik
ote da besterik?
Asarretzeko bera
naikoa bakarrik.
Ala dagoenari
ez eman armarik,
ez bazaio egin nai
iñori kalterik,
bestela ez da faltako
sekula gerrarik.

Zaar-saridun batek esanak

ONEZKERO esango zenuten batek baiño geiagok: “Bertso umoretsuak eta alaiak ere izango dirala esaten dik eta emen ez dek azaltzen orrelakorik; zein baiño zein tristeagoak baizik”.

Ez dezute arrazoi faltik. Neroni ere ala moduz nenbillen, nonbait, eta ez zitzaidan besterik irteten. Baiña, pazientzi pixkat ar ezazute, mesedez, etorriko dira-ta.

Orain datozenak eske edo protesta bezela ar dai-tezke. Irurogeitamaikakoak dira eta gaur ere zaar-saridun edo jubilatatu zenbaiten diru etorria eskasa bada, garai artako askorena negar editeko modukoa zan.

Bati eta besteari entzuten nizkienak gogoan artuta jarriak dira. Eta urte artan “Xalbador” zanak irabazi zuan leenengo saria eta nik bigarrena.

Gogoan daukat, “Xalbador” zanak nola esan zidan: “Nik gizon zaharragoa zinela uste nuen”. Bertsoen izenburuari begiratuta, izan ere, errez pentsa litekeena da.

Gaur bai, zaar-saridunen artaldean sartuta nago; baiña orduan 37 urte nituan.

1 Lanean aritu naiz
denbora luzian,
berrogeitamar urte
asirik bazian.
Sasoi neukan artian
ajolik etzian,
poz bat ere baneukan
nere biotzian
ederki bizitzeko
erretiratzian...

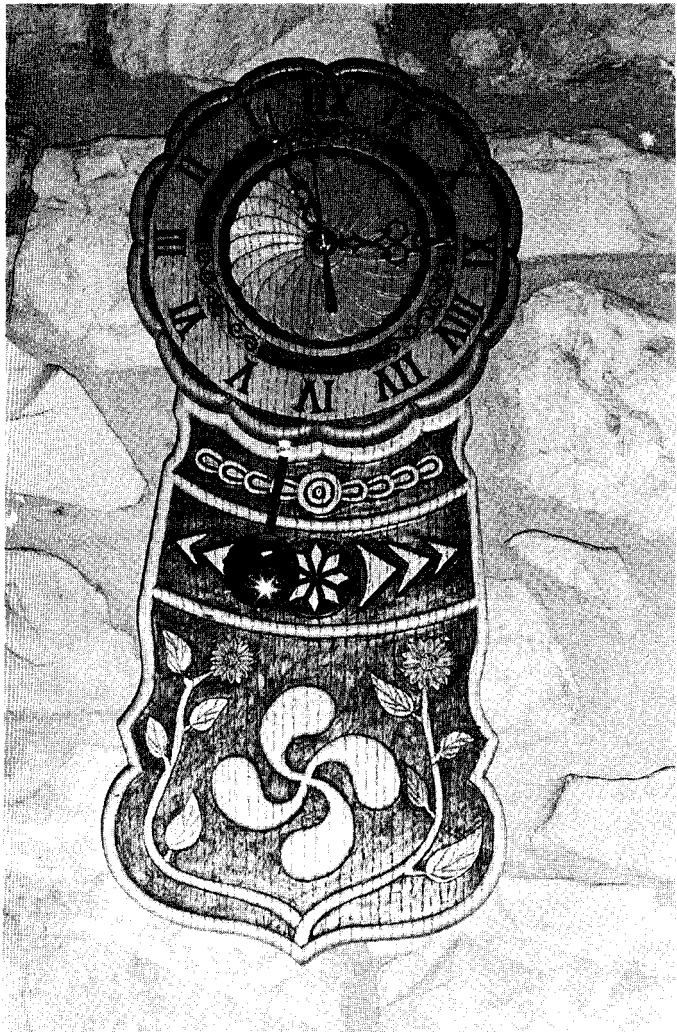
2 Garaiz asia nintzan
langintza fuertian,
amabost urte eskas
nituan artian.
Beti lana egin det
lantegi batian
uzteko edadia
eldu bitartian,
orain iritxi da ta
neretzat kaltian.

3 Etziran olakoak
nik neuzkan ustiak,
menderatuta nauka
naigabe tristiak.
Lanean igaroaz
luzaro astiak,
pakean bizi giñan
etxeko guztiak,
orain ezin konpondu
zaar eta gaztiak.

4 Igaroa izanik
leen ainbeste neke,
atseden paketsu bat
orain bear nuke.
Aurkitzen naizen eran
ori ezin leike,
lortu aal banezake
nekearen truke,
berriz lanean pozik
asiko nintzake.

5 Zaar-saria omen da
ematen dutena,
oso izen ederra
jarri diotena.
Egun gutxi bear da
gastatzeko dena,
gero noiz iritxiko
illaren azkena,
au al zan azkenean
merezi nuena?

6 Bakarrik banintz utsa
zerbait moldatzeko,
baiña bagera iru
andik mantentzeko.
Jakiñik asko bear
dala bizitzeko,
ia ze karga geran
etxe koentzako,
leenago eziñean
dabiltzanentzako.

7 Beste batzuek berriz,
ain sari bapauk,
neke gutxiagokin
dituzte lortuak.
Guk lana egin eta
aiek merituak,
derrior bear dute
urri geldituak,
batzuntzako badira
besteei kenduak.

8 Leen nola edo ala
erremediatzen,
orain, berriz, iñola
ez diot aurkitzen.
Diru utsez bizitza
ez degu osatzen,
baiña degun artean
obeto konpontzen,
gabe da zailla emen
pakean bizitzen.

9 Nortanai ez datorkit
alderdi makala,
gorputzean ximurtu
bear zait azala.
Leen irabaziekin
biziko nintzala,
norbaiteren ustea
izango zan ala,
lendabiziko berak
proatu dezala!

10 Jauna'ri esker nago
sano ustekua,
ezer bada auxe da
estimatzekua.
Apetitua daukat
leengo modukua,
asko bear da ezin
sortu jatekua,
errejimena daukat
bete-betekua!

11 Eztabaida guztiak
ortatik datozte,
gazteak arrazoia
dutela nik uste.
Konprenditu bearra
daukagu ainbeste,
goitik legeak ala
jartzen badituzte,
kulpa guztiak eurek
izango dituzte.

12 Zenbait ametsa egin
ez banu naiago,
onela bizitzerik
luzaro ez dago.
Berez gure azkena
urrean badago,
iritxiko ote dan
beldurtuta nago
bear lukean baiño
ondotxoz leenago.

Gure baserriak

SORTZEZ baserritarra naizenez, eta, naiz nere jaiotetxea arrapatu ez, ulertu eziñik egoten nintzan, goizetik gauera, esate baterako, zergatik eta zertarako bota zituzten ainbat baserri. Zertarako laister jakin genduan: “Urbanizatu” eta etxe berriak egi-teko. Zergatik? Beste galdera au zan nere erantzuna: Zergatik ez dute beste toki bat aukeratu ortarako?

Asko naigabetu nindun gertakizun arek. Izan ere, guretik arrikada bat bide baiño askoz geiago ez dago ori gertatu zan tokira. Auzo ta inguru guztiak artu zuan min; eta guretzat mingarria izan bazan, zer etzan izango baserri aietan bertan bizi ziranentzat? Izugarria dudarik gabe; oso une txarrak paseak baziran eta geroztik onik izan gabeak ere bai.

Orduan ere nola egon ni, bertsoak jarri gabe? Jarri nituan, 1969'an ain zuzen, eta Basarri'ri bidali, beti bezela. Basarri'k, berriz, eguerdiko saioetako batean kantatu egin zituan, nonbait, irratiz. Nik ez nituan entzun.

Garaiak ere alakoak eta, dirudianez, entzun zituan norbaiti etzioten batere grazirik egin eta zuzenean irratira deitu: “ea zeñenak ziran eta zer esaten ari zan bai al zekien eta abar”

Ez nuan jakin nor zan eta nundik deitu zioten. Basarri'k zer erantzun zion ere ez; baiña asmatzen etzuan denbora asko pasako.

Artan bukatu zan auzia ez genduan geiago ino-
lako eragozpenik izan. Bertsoak, ordea, 1976'rarte
etziran argitaratu.

Doiñua: "Iparragirre abilla dela..."

- 1 Pizti gaiztoak txitak kolkari
kentzen dizkion antzera,
euskal erriei baserri zaarrak
ez al dijoaz kentzera?
Bat bezela emeretzi
berdin botata utzi,
a zer nolako galera!
Era onetan baserri gabe
aurki geldituko gera
- 2 "Tunitz-Berri" bat, "Zaarra" bestea,
berdin bi "Baratzategi",
bi "Baso-Txiki", "Sagasti-Eder",
"Lizardi" ta "Sagastegi".
"Txibili-Aundi", "Txiki",
"Igola" ta "Otxoki",
"Arruas" ta "Etxeberri",
"Arjel-Aundia", "Arjel-Txikia",
"Fabrika" ta "Txiustegi".
- 3 Orra emeretzi baserri zaarrei
betiko itxi ateak,
nolatan neurtu orrek berekin
ekarri ditun kalteak?
Zaarrei bizia moztu,
gazteak ezin poztu,
alperrik zuen eskeak;
indarran aurka ez du balio
arrazoiakin joateak.

4 Gautik goizera kendu dizute
zuen etxeko itzala
pentsatzen degu gauza oberik
zuentzat ezer etzala.

Kalera joan bear,
egiñagatik negar,
orain zoazte kartzela,
zeruetatik infernutara
sartzea balitz bezela.

5 Kale-etxean biziagatik
gera baserrin aziak,
beste edozein tokitan bezin
zintzo ta zuzen eziak.

Izan ezkerera era,
sarri egoten gera
aruntz begira jarriak,
aurretik kentzen badizkigute
nola etsi gure begiak?

6 Baratz ederrak ziran tokian
etxe aundiak zutitzen,
eskatu baiño geiago eman
oi zuten lurra zapaltzen.

Ikusirikan dena,
alako ondamera,
ez da erreza ixiltzen,
kondenatzeko mintza nai ta ere
ez det itzikan aurkitzen.

7 Zelai , soro ta baratz, sagasti
fruta aukera guzita,
ederrenak zein ziran esaten
ez da erreza asita.
Apaintzen zituztenak,
lagunikan onenak,
beren eskutik utzita,
aurki ikusi bear ditugu
sasi zakarrez josita.

8 Baserri oiek aurkitzen ziran
alako toki goxoan,
Donostia'tik oso gertu ta
guztiz toki erosoan.
Intxaurrondo, Errera
Egia'tik Altza'ra
artean dagon kaskoan,
beste bazter bat obeagorik
ez dakit ote dagoan.

9 Urruti eta etorkizunik
ez daukatenak ustutzen,
eroso eta gertu daudenak
derrigorrean botatzen.
Utsik dauden tokira
zergatikan ez dira,
etxegilleak bidaltzen?
Ondo daudenei utzi pakean
dauden tokian bizitzen.

10 Zenbatsu urte ote zituzten
baserri oiek munduan,
gure aitonen aitonek ere
ez izateko goguan?
Ain zaarrak izanikan,
beste estalperikan,
etzan izango orduan,
zergatikan ez errespetatu
merezi duten moduan?

11 Baserri zabal, eder, zuriak,
Euskalerra'ko pitxiak,
badirudite dirala noizpait
zeruetatik jetxiak.
Lurrik ederrenean
or zeundeten gainean
apaindutzeko utziak,
uxa ditzagun galdu naiean
dabiltzan pizti guztiak.

Urumea ibaia

GOIZEAN jeiki eta ia begiak zabaldu bezein pronto ikus dezaket Urumea ibaia. Gaur, ondo ez, baiña osasunez edo garbitasunez, obeto dagoela ezin ukatu. Danentzat gaizki datorrenik ez omen da eta, papelera, fabrika eta abar gutxitzea ondo etorri zaie ibaiei; Urumea'ri ere bai dudarik gabe. Bestalde, garbitasun neurriak ere ondo etorri zaizkio.

Irurogeitamabira, bertsoak jarri nizkion urtera, atzera pausoa emanaz, ordea, zer zan ura? Nazka emateko egoeran zegoan. Nik, esan daiteke, iru egoratan ezagutu dudala: Emakumeek bertan gobara garbitzen zuten garaia, erabat ustelduta egon zanekoa, eta orain, berriro, garbitzen edo itxuratzen ari danekoa. Oraindik badauka premi ederra eta ez da errez izango erabat garbitzea; baiña gustatuko litzaidake, mutikotan ezagutu nuan bezela, berriro ikustea.

I Aurrekaldean zauden ibaia
zurekin nai det itzegin,
Urumea da bere izena
ez dakinak dezan jakin,
Ikusi utsak zentzudunari
eman bear lioke min,
ainbat esanai daukazularik
itz bat ere ezin egin,
itza bazendu zuri entzuten
gaur ez litzake atsegin.

- 2 Ibai maitea, iruditzen zait
oso aserre zaudela,
ez bait zaitugu errespetatu
merezi zendun bezela.
Inguratuta begiratu bat
bota zaiogun bestela,
maite zaitugun guztiok pentsa
naigabetuak gaudela,
nik ezagutu zindutanean
etziñan beintzat orrela.
- 3 Ura da, berez, munduan izan
leiken gauzik garbiena,
eta URA zan zuk, Urumea,
leen ekartzen zenduena.
Jakin nai nuke nor izandu zan
au erabaki zuena:
zure gaiñera ixuritzea
beste iñork nai ez duena,
berez garbia biurtu arte
zikinkerri aundiena.
- 4 Loikeri eta pozoiarekin
iñola ezin bizi-ta,
beti-betiko galdu zerala,
ni beintzat nago etsita.
Il ote zeran esango nuke
zerbait esaten asita,
daukazun ustel usaia eta
kolorea ikusita,
bizirik baldin bazaude ere
aurrez lutoa jantzita.

- 5 Nun dira antziñan lur garbi artan
zenitun angulatxuak?
Nun dira aingira eder legunak,
lupi ta amurrai goxuak?
Azken aldera baziran gaitzak
jotako korkoi batzuak,
orain ez dago orrelakorik,
denak il ziran gaxuak!
Orretarako egin al zitun
gauzak Jaun Guztiz Aaltsuak?
- 6 Mutil koskorak giñan garaiko
gauzak zaizkit gogoratzen,
obeak ala txarrago ziran
ez naiz asiko juzkatzen.
Amaika aldiz zure ertzean
ibiltzen giñan jostatzen,
gaur berriz iñoiz zure ondora
bagera inguratutzen,
bakardadea eta tristura
besterik ez da somatzen.
- 7 Eskola ere gu joaten giñan
ibai-ertzetik barrena,
sartu baiño leen bertan igaroz
aal zan denborik geiena.
Irtendakoan berriro aruntz
egiñaalean aurrena,
alako zerbait bazuan, nonbait,
beste ezerk etzuen, a,
bera zan beintzat orduan gendun
jolas-tokirik onena.

8 Aitona zanai entzuna da ta
geroztik daukat goguan:
“Baserrirako ura ibaitik
guk eramaten genduan”.
Orain bezela etxe barruan
etzan izaten orduan;
gizarajoa emen balego
begira gure onduan,
arriturikan esango luke:
“Ez nago leengo munduan!”

9 Esaten ari naizen kontuak
ez dira gaur goizekuak,
baiña oraindik aurki litezke
ala ibilitakuak.
Neroni ere ikusia naiz,
emen emakumezkuak,
garbikiñikan gabe astinduz
gogotik beren eskuak,
ibai ontatik etxeratutzen
gobara zuri askuak.

10 Mundu onetan aurrerapena
bearrezkua da baiño,
preziso al zan iritxitzea
iritxi dan tokiraiño?
Komeni zaigun ura egiñaz
ajolakabetzeraiño,
gizonak daukan ase-eziña
etorri da ontaraiño:
izadiaren edertasuna
ezereztu arteraiño.

11 Nafarroa'ko partean jαιο
eta zatoz Kantauri'a,
bere ertzean ezker-eskubi
Gipuzkoa'ko uria.
Ikusitako denak diote,
omen da "paregabia",
ibaia, garbi bazeunde izan
liteke askoz obia,
gisa ortako uri-erdian
ez bait zaude dotoria.

12 Entzun degunez asiak dira
itzegiten garbitzeko,
askoz leenago egin bear zan
gauzak ondo izateko.
Ez dakit zenbat denbora bear
luken ori egiteko:
antziñan ziñan bezin garbia
berriro zu gelditzeko,
baiña beldur naiz gure gogoa
ez ote duten beteko.

Nere kezka

IKASTOLAK sortu ziranetik asita, nere kezkarik aundienetako bat EUSKERA'ren egoera eta etorkizuna izan da.

Nere kezka eta ardura, bear bada, geiegizkoa izango zan; eta, askotan, neure buruari: "Ez adi ainbeste kezkatu, Joxe; saiatu aiz, eta egin ere bai egin dek zerbait bere alde, ete kontzientzia lasai edukitzeko moduan ago" esanagatik, asko sufritua naiz eta oraindik ere sufritzen jarraitzen det.

Ori asko ez dala, ez nuke ala nai, baiña zenbait unetan naiko ezkor ere sentitzen det nere burua, EUSKERA'ren etorkizunari dagokionez. Laister datorren bertso sailla da orren lekuko.

Erri bakoitzak bere izkuntza
eta gurea EUSKERA,
Euskalerria izeneko lur
onetan bizi bait gera.
Beste guztiengandik bereizten
gaitun izkuntza da bera,
paregabeko altxorra dala
konturatutzen al gera?

2 Izkuntza aberats, gozo ta garbi
baten jabeak izanik,
arro egoteko ainbat motibo
badaukagula uste nik.
Baiña gauz gutxi dira EUSKERA'k
ainbat kezkatzen nauenik,
ez bait det uste gutako askok
benetan maite degunik

3 Bularra eman ez ama gurea
euskeraz zitzaigun mintza,
ain maitekiro erakutsia
aaztuta ez al gabiltza?
Seme-alabon kontzientzia
benetakoa balitza,
Ama bezela maitatu bear
genduke gure izkuntza.

4 Alde ortatik kontzientziko
kargarik nigan ez dago,
seme bezela Ama maitatu
dudalakoan bait nago.
Baiña erantzun eziñezkoa
zaidan galdera or dago:
EUSKERA ala AMA, bietan,
zein maite dudan geiago?

5 Bearrezkoa dala pentsatuz
izkuntza landu ere bai,
gaur egun banaiz zerbait idatzi
eta irakurtzeko gai.
Nik errespeto aundia diot
erabiltzeko nolanaiz,
askotxo, berriz, zabarkeriaz
galdu ta alare lasai.

- 6 Bada dionik: "gure izkuntza asko ari da indartzen",
naiago nuke orrela balitz
baiña etzait iruditzen.
Nik esan bear banu dijoa
narrasten eta gutxitzen,
senti dedana esan bearrak
ez nau gutxi naigabetzen.
- 7 EUSKERA'k ere, izkuntza danez,
badu arau ta legerik,
ez sartu, beraz, ez dagokion
itz arrotz eta joskerik.
Naiko aberats bada izatez
ez du bear naasketarik,
orrekin ez da egiten auldu
eta narrastu besterik.
- 8 EUSKERA arloan gutxi dakina
naizela edonork daki,
baiña badakit zer dagon ondo,
badakit zer dagon gaizki.
Irakurri ta entzuten degu
aldrebeskeri galanki,
zenbait unetan naiago nuke
dakidana ez baneki.
- 9 Bide onetik ez goazela
nola ez eman tankera?
Obe litzake aal dan azkarren
egingo balitz aukera.
Bestela gure izkuntzarentzat
izugarrizko galera,
gero berandu izan liteke,
kontuak orain atera.

10 Askok esango dute, agian,
gogor itzegin detela,
arrazoi gabe kezkatu eta
ezkor aurkitzen naizela.
Zer egingo det nik arazoa
ikusten badet orrela?
Benetan diot: obe ez balira
gauzak nik uste bezela.

Gazte baten aitormenak

BADA beste arazo bat, oraindik ere geiago kezkatzen nauena: lanik eza. Ez da txantxetako arazoa, batipat gazteentzat; eta, oraingoz, irtenbidea aurkitzen zailla benetan. Aspaldi samarreko kontua da, baiña gazte batekin itzegiteko aukera izan nuan eta ara, gutxi gora-beera, esan zizkidanak. Askotan arritu egiten gaitu zenbaiten jokabideak, baiña... entzun, entzun:

1 Gazte batekin itz-aspertu bat egin berria nauzute, agian, naiko arrigarria irudituko zaizute, Nik ez nuan beartu, bera bait zan ausartu, nork entzuna bear dute, esan zidanen berri guztiok laister jakingo dezute.

2 Askotan esan oi degu gazte denboran nola sufritu? Baiña guk uste baiño geiagok, naiz ala ez iruditu, Badituzte bai penak eta dituzten denak, barruan ezin kabitu, geientsuenak kontatu arte mutilla etzan lasaitu.

3 Jakin ezazu nagoela ni
ogei urtetik pasia,
eta ikasi nezakeena
aspalditxo ikasia.
Baiña nun dago lana?
Bearrezkoa dana,
nun dago irabazia?
Orrela pasa bear al degu
gure bizitza guzia?

4 Badakit batek baiño geiagok
alpertzat artzen gaitula,
eta, onenean, zuk ere gauza
bera usteko dezula.
Lana egin nai degu,
kupirarik ez degu;
dunak eman dezaigula,
proatu gabe zer geran iñork
ez du jakingo sekula.

5 Noiz arte ez dakit, baiña gaurdaiño
bizi naiz gurasoekin,
ai zer nolako etorkizuna
daukaten aiek nerekin!
Mantendu eta jantzi,
naikoa pazientzi,
gaurko bizimoduakin;
nik bitartean irabaztea
oraindik zer dan ez jakin.

6 Dirua ez det sekula ere
itxu-itxuan gastatu,
norberarena ez danarekin
ezin daiteke jostatu.
Zintzo ibili arren,
poltsatik beti erren,
eta ori naiz ez gustatu,
aal dun guztia ematen dunai
nola geiago eskatu?

7 Nere guraso maitagarriak
ia eskolarik gabe,
askoz leenago egiñak ziran
beren buruaren jabe.
Amalau urterekin,
lanari zien ekin,
naiz nik jakin aien doble,
aiek orduan egin zutena
egin banu askoz obe.

8 Era onetan ni neu bakarrik
nagonik ezazu uste,
baiña geienak ez dirudite
daudenik ni bezin triste.
Ez bait gera berdiñak,
aiek buruko-miñak,
bai igande ta bai aste,
kentzeko beste erremedio
batzuk billatzen dituzte.

9 Maite bat badet eta or nabil
berarekin txoraturik,
ezetzik ez dit esaten baiña,
gau ta egun kezkatu rik.
Ez baldin bada aspertzen,
da beste bat billatzen,
egoera ikusirik;
bene-benetan maite nauela
ortan ez dago dudarik.

10 Bizi-poz eta itxaropena
dijoazkigu gain-beera,
noiz arte iraun bear du onek?
Ori da gure galdera.
Konpon bedi leenbaitleen,
berandutu baiño leen,
oraindik zerbait bagera,
bestela erdiak edo geienak
betiko galduko gera.

Munduratzera zoazen orri

ONOKO arazo onek ere kezka sortzen dit eta ez txikia: Alde bateko eta bestekoen seta eta egosgorkeria dala medio, pake-giroan bizi aal izateko konponbide bat lortzeko inor kapaz ez izateak. Ez dute nai, edo etzaie komeni, pentsa oi det askotan; borondaterik eza nabarmena bait da.

Bien bitartean, au dalako edo ori dalako, negarra eta sufrimentua ugari ainbat familitan.

Kezkaren eragiñez edo, bertso askotxo ditut jarriak gai oni buruz, baiña ezin ditzaket denak sartu, Betekada aundia emango lieke liburuari, batetik; eta, bestetik, aspergarri gertatuko litzake. Batzuk bai ordea:

Doiñua: Aizak i motell Maiñontzi...

I Okerren bat ez badezu,
munduratzera zoaz zu,
eta, jakiña, munduko berri
ezer ez dakizu.
Zerbait jakin nai badezu,
orain entzun ezaidazu,
gero, agian : "Arrazoi zendun
esango didazu".

- 2 Makiña bat amets zoro
egin dezu onezkero,
ezin-obeia ametsa egi
biurtu ezkerro.
Naiz nik onena desero,
ikusiko dezu gero,
guztiak egi biurtutzerik
etzazu espero.
- 3 Ez daukagu atsegiñik
badago buruko-miñik,
bekaizkeri ta gorrotoak gaur
ez dute berdiñik.
Orrela dala jakiñik,
ezin ukatu egiñik:
bixta ona ta askotan alkar
ikusi eziñik.
- 4 Ez badago maitasunik,
ezin izan zorionik,
nik ez det uste zuri oraindik
faltako zaizunik.
Gerora ezin esan nik,
berdin gerta daitekeenik,
galtzeko ere ez bait det uste
asko bear dunik.
- 5 "ASKATASUNA" deritza,
eder askoa da itza,
zer dan ikasi gabe aurrera
dijoa bizitza.
Galdezka asko gabilta:
Nork ote du bere giltza?
Duenik bada, ate giltzatu
denak zabal bitza!

- 6 Nai dezuna izateko
edo naia egiteko,
oztopo eta traba ugari
bada bitarteko.
Bateko eta besteko,
oso gutxitan aldeko,
nai ori ere, agian, iñoiz
ez dezu beteko.
- 7 Lautatik iru gezurra,
ori da gauza ziurra,
egia esan duanarentzat
askotan "egurra".
Nola ez izan beldurra,
austeko bizkar-egurra?
Ondo pentsatzen jarrita ere:
au MUNDU maltzurra!
- 8 Ezer esaten ez asi,
mutu egoten ikasi,
naiz bidezkoak ez diran gauzak
aurrean ikusi.
Indarra beti nagusi,
argatik ez du merezi;
ta bitartean, gizarte ontan
zenbat INJUZTIZI!
- 9 Gauzak orrela dirala
eta naikoa ez dala,
ezin ukatu pake bidetik
urrun gabiltzala.
Ixuri arren odola,
biziak gutxi ajola,
esan daiteke: alkar-iltzera
jarriak gaudela.

10 Beste gauza bat berria,
ez bakarrik etorria,
DROGA da eta mendean artzen
ari da ERRIA.
Benetan kaltegarria,
aurtxo errukigarria,
galduko zaitu ez badiozu
artzen neurria.

11 Aintzat artzen badituzu,
zer pentsatu badaukazu,
baikortasuna galtzeko naiko
motibo or dezu.
Laguntza bear badezu,
nerekin konta ezazu,
zer gerta ere, beti ondoan
edukiko nauzu.

12 Aitortzea da samiña,
naiz izan egi gordiña,
tamala bait da MUNDU obe bat
eskeiñi eziña.
Ez dago erreza baiña,
badaukagu zer egiña,
obeagotzen egingo degu
biok aalegiña.

Arriak negar egin lezake

---

1 Gure aurrekoek pentsatu eta
esaten zuten bezela:
“Agintari ta politikoei
errespeto ta itzala”.

Eta uste gendun, oien arten,
gizon eskasik etzala,
baiña badira eta aiengandik
Jainkoak gorde gaitzala!

2 Lotsagarria da, izan ere,
zenbait tiporen jarrera,
besterenetik sakelak bete
ori da ori “karrera”!
Izugarriak egiñagatik,
ukatu eta aurrera,
arriak negar egin lezake
pentsatzen jartzen bagera!

3 Ajolakabe biurtu oi da
agintzen jartzen zaiguna,
gañontzekoak or konpon bitez
ta berak egin nai duna.
Azken fiñean argi ta garbi
au da esaten diguna:
“Gure esana egin zazute,
ez guk egiten deguna”.

- 4 Leenago ere denak etziran
izango, ez, oso fiñak,
tartean beti tokatzen dira
faltso ta esku-zikiñak.
Orain ugari eta eurenak
lapurretarik aundiñak,
dakizkigunak asko, ta zenbat
ote dituzte egiñak...?
- 5 Agintari ta politikoak
ola dabilzan bitarte,
beste iñori kargu artzeko
ze eskudibe daukate...?
Ejenplo onak eman bear da
bide onetik aparte,
leen gogozkoak ez banituan,
orain "kontentu" naukate!
- 6 Zerbaitegatik agintzen jarri
arteko ainbat borroka,
ori lortzea bait da leenengo,
naiz eta garbi ez joka.
Gero itxura asko, lan gutxi,
beti alkarri mokoka,
ta bitartean, "Viva la Pepa",
oiek daukate "bikoka".
- 7 Danok daukagu ontzen premia,
bai ango eta emengo,
zuzen jokatzuz, gauzak argituz,
agintzen dunak leenengo.
Eta norbaitek entzungo balit
auxe nioke esango:
juztiziari gabe pakerik
ez dala iñoiz izango.

8 Goiko ta beeko ea ikusten
gaituzten egun batian,
eginkizunak zintzo betetzen
bakoitza bere tokian.
Berdin pentsatu ez arren gure
artean, beintzat, pakian,
diru geiegi ez bada ere,
danok zorion betian.

Egoerak kezkatuak

---

1 Gure arteko artu-emanak
konturatutzen bagera,
azken bolada ontan ez dute
batere egin onera.
Inkurria indarra artzen
egunetik-egunera;
eta iritxi nai ez badegu
erabat aserretzera,
nik ez dakit zer, baiña zeozer
egin bearrean gera.

2 Anai arteko inkurria
emen daukagun txarrena,
eta ori da, une onetan,
geien kezketzen nauena.
Bizi izateko poza galdu ta,
tristerik daukat barrena,
nere iritiz auxe litzake
egin daitekeen onena:
eskua eman eta pakeak
egin aal dan azkarrena.

- 3 Pentsa dezagun gizatxartuta
ez goazela iñora,
gure barruko zitalkeriak
bota ditzagun kanpora.
Borondaterik onenarekin
bildu alkarren ondora,
itzegin eta entzunez sartu,
bein, pakearen ildora,
leenbaitleen egin eta ez galdu
alperrik ainbat denbora.
- 4 Emen ez dira gauzak egiten
guk nai gendukeen bezela,
pentsatzen degu batzuk dexente
obegotu litezkela.
Eta ez dago dudarik ortan
saia bear luketela;
utsegiteak nork salatua
ez da faltako bestela,
eta ezin da esan askotan
arrazoirik ez dutela.
- 5 Milla zatitan banatu giñan
ezertan asi orduko,
eta okerrena: ez gera berriz
santa sekulan batuko.
Iraiñak-irain, utsa ukabillik
ez bagenu dantzatuko;
baiña asi gera alkarri nola
aurpegia puskatuko:
gu mutur-joka ikusi eta
ez dira gutxi poztuko!

- 6 Gure artean zergatik sortzen
degu ainbat tira-bira?
Madrid aldean, guri begira,
parrezka egongo dira.
Esango dute: "Dijoazela
zakurraren ipurdira;
guretzat obe litzake iñoiz
konponduko ez balira,
ea orrela pake-pakean
uzten diguten sikira!"
- 7 Eta gaiñera esango dute
arrokeriaz beterik:
"Gu gera agintzen degunak eta
ez dago beste legerik.
Zuek zintzoak izan zaitezte
ez egin gaiztekeririk".
Baiña agintzen ez bada jartzen
agintari fiñagorik,
penagarria dan arren, iñoiz
ez da aldatuko girorik.
- 8 Diruagatik edozer gauza
egiten duten gizonak,
itxura danez beraiantzako
dira kargurik onenak.
Oietakoak askotxo, berriz,
orain agintzen daudenak;
eta ain dira gauza gogorrak
oiek egin dituztenak,
lotsik balute begi bixtatik
joan bear lukete denak.

9 Aspaldi ari dira esaten:
"Indarkeria uzteko",
ta eurak ainbat ustelkeria,
gezur da ezegiteko.
Alproja jende orrentzat ere
badet zerbait esateko:
konforme baiña, gauzak zuzentzen
euren etxetik asteko,
eta, mesedez, suari indar
geiago ez emateko.

10 Pake-zalea naiz betidanik
garbi utzi nai det ori,
orain artean inkurriorik
ez diot izan iñori.
Ango ta emengo epaitutzeko
garaian berdin zait neri:
neretzat beltza dana beltza da
eta zuria da zuri;
nik uste aalegin bat egitea
tokatzen zaigula guri.

Konturatuko ziñanez, azkeneko bi bertso-saillak
ez dira aspaldikoak, berri xamarrak baizik. Gaurko-
tasuna nabari daiteke beraietan.

Txakurra mintzo

ANIMALIRIK maiteena, gizonaren lagunik onena, etxe zaitzalle zintzoa eta ez dakit zer geiago dan txakurrak, esames ugari sortzen du bazterretan. Zerbitzua egiten digunean edo probetxua ateratzen diogunean oso ona, eta gañontzean, esae-rak dion antzera: “Txakurrari baiño kaso geiago ez”. Pertsonak bezin ondo zainduta daudenak ez dira gutxi, baiña beste zenbait...? Nun dira txakurraren eskubideak? Entzun dezaiozun:

- 1 Ondo pentsatzen jartzen bagera zer da gure izakera?
Kulpa aundirik gabe gorriak ikusteko jaio gera.
Orain edonor mintza daiteke orra etorri aukera,
zuek bezela naiz ez itzegin,
badegu gure izkera.
- 2 Txakur jaioak gera ta ala izanez nai degu bizi,
begien bixtan, ordea, askok ezin gaituzte ikusi.
Atzekaldetik egiten degun ori ain zaie itxusi,
baiña egiten ez dunik iñor oraindik ez det ikusi!

- 3 Ain da gauz zaarra eta orrela
egin oi da orain arte,
utsa litzake gañontzekoek
deus egingo ez balute,
Aurrera ere pilla galantak
egiten jarraiko dute,
atzeko ate itxusi ori
baldin ixten ez badute.
- 4 Jabeak: "Kontuz orrelakorik
ez, gero, egin etxean",
itxoiteko astia nola
izan kaleratutzean?
Etxean uzten ez badigute
egin naia etortzean,
kale guztiak zikindu bear
irtenaldi bakoitzean.
- 5 Kalte aundia egingo degu
orrela kastigatzeko;
arrazoi ori naikoa al da
neurri oiek artzeko?
Zergatik ezin izan gaitzke
beste guztien antzeko?
Ainbeste beldur al daukazute
zapatillak zikintzeko?
- 6 Estu ta larri ari zerala
norbait etorriko zaizu,
zer ari zeran galdetu gabe
ostikoz ekingo dizu.
Bearrezko ta atsegin dana
egiterik ez badezu,
beste gauzarik geientsuenak
alper-arperrik dituzu.

Esaten ari danaren irudi adierazgarria.

- 7 Badakigu, bai, bearrak asko
erakutsi izan dula,
eta guk ere, berari esker,
zerbait ikasi degula.
Baiña ez gendun uste ontara
iritxitzerik sekula,
gure egin bear oik egitera
ortzak bixtan ditugula!
- 8 Motiborikan asko badegu
aserrea agertzeko,
eta agiñak erakutsiaz
eskarmentua sartzeko.
Ez dezala iñork tentaziorik
izan ostikoz jotzeko,
eta alakorik balu, aurretik
iru aldiz pentsatzeko.
- 9 Askok eduki nai gaitu beti
etxean katez lotuta,
ondasun denak egon ditezen
aal dan ondoen zainduta.
Orain artean ala egiten
zaudete gaizki oituta
gauzak aldatu ezean galdu
liteke gure konduta!
- 10 Ala ta guztiz denak berdiñak
diranik ezazu uste,
alde daudenak izango dira
aurka daudenak ainbeste.
Danetik dago: ezkon, ezkongai,
senarra eta emazte,
beuren arteko edozein baiño
geiago maite gaituzte.

Udaberria

UDABERRIARI buruz, noizpait, zerbait idatzi, abestu edo esan ez duanik bai ote? Zuk ez dezula orrelako ezer egin... Maitemindu edo ezkondu ere ez? Polita dala esan...? Ez? Ez det sinisten.

Nik, egin, ezer askorik ez, baiña esan bai:

1 Negu beltzaren ondoren orra
Udaberria etorri,
esaten dute: zu zaitugula
maitasunaren iturri.
Baiña jakin nai nuke zergatik
gabiltzan orren biurri?
Gorroto eta setaz gaiñezka
eta maitasunez urri.

2 Udaberria, zure zai nengon
itxaropenez beterik,
baiña ingurura begiratuta
sarri jartzen naiz tristerik.
Zer dala eta ez dago emen
zoriontsu izaterik?
Ez al diogu zabaldu bear
maitasunari aterik?

- 3 Ala ta guztiz etsipenean
ezin gaitezke erori,
ondo pentsatzen jarri ezker
azkenekoa da ori.
Denok alaitu nairik txoriak
asiak dira kantari,
bizi-poz pixkat ematearren
bearrean dagonari.
- 4 Kanta, txoria, ez esna iñoiz
ixilik egotekotan,
egunsentian ekin zaiozu
naiz eta gu egon lotan.
Auxe eskatu nai nizuke nik
zeozer eskatzekotan:
ni esnatzean, zu aritzea
kantari zuaitz orretan.
- 5 Esnatu eta lenengo zure
kanta entzuten badet nik,
iruditzen zait ez dala iñor
zorioneko ez danik.
Nainuke baiña, nik ez det kantuz
erantzuteko almenik,
ala ta guztiz ez det izaten
asi bitarteko onik.
- 6 Aiton-amonek pasa ondoren
negua gaxo ta miñez,
suspertu eta jarri zaizkigu
etxean egon eziñez.
Babes-tokian eguzkia artuz
egonaldiak egiñez,
“negua, beintzat, bota degu ta
seguru gera” esanez.

- 7 Gaztetxoengan maitasun sua
Udaberrian pizten da,
su orrek zenbat irauten duan
geroago jakiten da.
Ala ta guztiz guretzat oso
atsegiña izaten da,
neska-mutillak begiztatzea
alkarri esku emanda.
- 8 Landare eta zuaitzak ere
ikus daitezke aldatzen,
larrugorrian egonak orain
jantzi apaiñez estaltzen.
Negu gogorrek zapuztutako
soro-zelaiak berritzen,
eta lurpean gordeta zeuden
azi txikiak ernetzen.
- 9 Dana dala nork ez du izaten
itxaropen garai ontan?
Gau eta egun murgiltzen gera
guztiok amets gozotan.
Bakoitza bere gogo ta naiak
egiztatzeko asmotan,
eta zergatik ez, ni bezela,
kantari edo bertsotan?

Udazkena

URTEARO au ere ez da txarra. Udaberria eta udazkena, ez nuke jakingo zein aukeratu, Ez daukagu, ordea, aukeratu bearrik; pazientzi apur batekin, bakoitza, bere garaian, zintzo etortzen da, eta joan ere bai. Gaiñera, zer ajola dio ondo joaten bada? Eta, udaberria baiño gutxiago izan ez dedin, bertsoak udazkenari ere:

Zergatik ziur ez dakit baiña,
beti edo geienetan,
sosegurikan ez det aurkitzen
udazkeneko gauetan.
Ego-aizea izan bear du
errudun nere ustetan,
lo gutxi eta jira-biraka
ainbeste ordu luzetan,
eta oera sartzean baiño
nekatuago goizetan.

Baiña leioa zabaldu eta
kanpora begiratzean,
nekeak eta nagitasunak
gelditzen dira atzean.
Giroa, berriz, ain atsegiña
dagola konturatzean,
alako indar berri bat edo
sentitzen det gorputzean,
da irtenaldi bat egin gabe
nola gelditu etxean...?

- 3 Zeru-aldea ez dago argi,
tarteka zenbait ostarte,
odei gorrixkek illuntzerako
euria ote dakarte?
Ez du egingo ego-aizeak
agintzen duan bitarte,
baretzen bada, ordea, ez da
izango oso aparte,
ez dezala egin, ni irten eta
etxera itzuli arte.
- 4 Aldaketarik izan ezean
au da goiz-giro epela,
Eguzki-printzek badirudi gaur
indar geiago dutela.
Mendi-gallurrak bai garbi eta
dizdiratsuak daudela!
Ego-aizeak denak orraztu
egin balitu bezela,
ain txukun eta apaiñak ezin
egon daitezke bestela.
- 5 Oiñak mugikor biurtzen zaizkit
mendiruntz abiatzeko,
oraindik griña faltarik beintzat
ez daukate ibiltzeko.
Leengo sasoia joana, ordea,
gallurrera igotzeko,
emen urteek agintzen dute
eta ez da arritzeko,
kargik onena bera dalako
arroenak umiltzeko.

- 6 Sendagilleak: “Zuri etzaizu
orain komeni malkarrik
ibili baiña, berdiñak diran
bide aietan bakarrik.
Ori egiten baldin badezu,
ez da izango okerrik”.
Aolku oiek ez daude gaizki
baiña neretzat alperrik,
gauza ez danak, ez egiteko
ez bait du esan bearrik.
- 7 Leenago berdin ibiltzen nintzan
mendian igo naiz jetxi,
orain ez gora eta ez beera,
berdiñean ere gutxi.
Gauzak onduko diranik ez det
uste biar edo etzi;
aal dana egiten saiatuko naiz
eta ezin dana utzi,
leen egindako aiek kontatuz
obe izango det etsi.
- 8 Naiz ta nik orain, ala bearrez,
gallurrik ezin gaintitu,
mendi-magalak ere neretzat
bere aukerak baditu.
Bada begiak nun gozatu ta,
pakea nola aurkitu;
orra, adibidez, zuaizen leengo
kolore ura aldatu,
urre antzeko oial apaiñez
norbaitek jantzi al ditu?

9 Udazkenari buruz nengoen
mintzatzera beartua,
urtearorik gogozkoena
bezela daukat artua.
Ustekabeen orra aurkitu
berari estu lotua;
ez pentsa danik nagoelako
oraindik orren zaartua,
baiña bai nere mundualdiko
udazkenean sartua.

Negua

BELDURGARRIA da urtearo au, endemas eda-dean aurrera goazenontzat; zer esanik ez, zaar eta gaxorik daudenentzat. Udaberria noiz etorriko zai egoten bagera ere, negu tristea irixteko beldurrez. Etorriko ez balitz naiago. Gazteek, berriz, asko beintzat, alderantziz: neguko elurra nai jolase-ra joateko. Joan, nai badezute, baiña kontuz elurretako erori txarrekin; segundo batean egiten diran zauriak, sendatzen denbora asko bear dute-ta.

1 Ekaitz zitalak atea kax-kax jotzen du negu beltzean, ordu ta egun jakiñik ez du urte-garai au eltzean. Etor daiteke Abendua'n da berdin-berdin Ilbeltz'ean, bai gogor asko astindu ere uste gabe etortzean.

2 Ordun izotza, elur txingorra eta zer ez du egiten? Alkarrengandik oso gertuan ez ote dira izaten? Oien zai dauden asko ta askok ez dakit au badakiten: guri animo ta poz aundirik ez digutela ematen.

UBEGI, Joxe'ren jaiotxea negu beltzeko egun batean.

3 Esaera bat bada: "Elurrak
ateak ixten ditula",
eta nik uste errespetoa
izan bear diogula.
Baiña, gaur, ainbat ixtimazio
etzun izango sekula,
bera ikusi arteko onik
badirudi ez degula.

4 Ekaitz-aldia datorrenean
zer gertatzen dan ikusi,
artzaia bere ardiak artu
eta menditik igesi.
Naiz askatasun osoan, antxe,
askoz lasaiago bizi,
artzaiarentzat ardi gaxoak
babestea da lenbizi.

5 Piztiak ere zer janik gabe
gelditzean badakizu:
berez igeskor izanagatik,
orduan ez ain betizu.
Janari billa oso gertura
inguratuko zaizkizu,
aientzat ere goseak txantxik
ez dula bixtan daukazu.

6 Txoriak dira leendabiziko
antzematen diotenak,
eta ekaitza badatorrela
iragartzen digutenak.
Beste paraje epelagora
bidea artzen dutenak,
baiña ez uste toki artara
irixten diranik denak.

7 Pasatu bear duten bidea
gertatzen zaie luzia,
zeru-aldea lainoz beterik
eta ezin ikusia.
Izugarrizko otza batetik,
bestetik, berriz, gosia,
makiña batek bide erdian
galtzen du bere bizia.

8 Landare eta zuaitzak ere
ez ditu gutxi astintzen,
naiz ta ekaitzak jo, ez bait dira
beren tokitik mugitzen.
Datorkiena datorkiela,
antxe egon bear sufritzen,
gogorrak gaizki ta aulik ia
ez da bizirik gelditzen.

Kukua noiz entzungo zai

BAT joan orduko bestea, bata bestearen atzetik datoz urtearoak, baiña, negua da, sarritan, luzatzen dana, urte garaiari kasorik egin gabe.

Martxo'ra iritxi gaitzke, adibidez, eta udaberriaren zantzurik ez oraindik. Orduan egiten da luzea negua.

Garaia baiño goizago asia bada, berriz, Kristo, guarda! Kukuaren kantua ez da nai orduko entzuten.

Zaartzen ari gera ta
orain komeriak,
nunai aberiak;
gutxitu dira gure
abilidadiak.
Gaztetan izan arren
gizon dotoriak,
“artrosis” orrek egin
dizkigu beriak,
oraintxe ia-ia
egin du guriak!

- 2 “Artrosis”a zaartrosis
da nere ustetan,
gaitza ezurretan,
beso, gerri, bizkarra
edo belaunetan.
Zaartzera etortzen da
eta ez gaztetan,
ortatik ez da iltzen,
ez egon kezketan,
sufrituz, baiña bizi
daiteke urtetan
- 3 “Artrosis” ez duanak
erreuma berekin,
naiko lan batekin,
eta askotan biak
datoz alkarrekin.
Pastilla, belar eta
indizioekin,
ala ere sendatu
ezin ezerekin,
atarramentu onik
ez dago gurekin.
- 4 Udan ain nonbait baiña,
neguan sartuta,
erdi maskalduta,
trikuaren antzera
otzak kuzkurtuta.
Ori asko ez dala
jenio-txartuta,
etorkizuna dago
aseguratuta,
orrelako lagun bat
ondoan artuta.

- 5 Zankoetatik motel
gogortuak gerriz,
osatuak nagiz,
jan-edan asuntoan
juxtu eta neurriz.
Gero ta errejimen
zorrotzago jarritz;
guk gaztetan bezela
ibili nai, berriz,
ura ez da, ordea,
etorriko berriz.
- 6 Udan ez gaitu gaitzak
ainbeste penatzen,
da ez naiz arritzen,
beroak ainbat ezerk
ez bait du laguntzen.
Baiña negua baldin
bazaigu luzatzen,
otza bota eziñik
or gera ibiltzen,
kukua, nai orduko,
etzaigu etortzen!
- 7 Kuku kantua ez da
ain zoragarria,
bai maitagarria,
eta guretzat oso
adierazgarria.
Esaten du: "Iritxi
da Udaberria",
tristerik gaudenontzat
txit alaigarria,
argatik zera, beti,
ongi-etorria.

8 Udaberriaren zai
geunden gau ta egun,
triste bezin illun,
iritxi da ta a ze
poza eman digun!
Eguraldia onduz,
eguzkia lagun,
gure gaitzak zertxo bait
arintzen dizkigun,
da beste itxura bat
ea artzen degun.

Nere beste zaletasunak

NERE zaletasun bakarra ez da bertsolaritza, baditut geiago ere; eta aien artean: mendia edo mendian ibiltzea. Une ontan asko gauza ez banaiz ere, iñolako arrokeririk gabe, baiña dexente ibilia naiz mendian.

Orduko kontuak dira orain datozenak:

MENDIRATZEN NAIZENEAN

Doiñua: "Uso txuria..."

1 Era dedan bakoitzean,
mendira noa goizean;
egunsentia izaten da, nik
aruntz bidea artzean.
Gero etxera abiatzeko,
bein eguzkia sartzean.

2 Atsegin zaizkit mendiak,
berdin bere gauz guziak:
erreka, zuaitz, belardi, garo,
arkaitz sendo ta zuriak;
batez ere, an, aurkitzen diran
iturri eder garbiak.

Emaztea eta lagunekin mendiko ibillaldi batean.

- 3 Mendiko ibillaldia,
oso mesedegarria,
aietan zear arnasten bait da,
oraindik, aize garbia;
eta guretzat uraxe izan
osasanaren erdia.
- 4 Uri ta erri azitzen,
bazterrak jendez betetzen.
Lasaitasuna maite degunok
mendira gera igotzen,
bakardadea ere ez bait da
askotan gaizki etortzen.
- 5 Gaur egun bakartasuna,
guri komeni zaiguna;
baiña bizitza larri onetan
nekez aurkitzen deguna,
mendi-aldera balijoake
alako zerbait nai duna.
- 6 Mendiratzen naizenean,
poza nere barrenean;
txori alaien abestitxoak
entzuten ditudanean,
neroni ere bertso-jario
asten bait naiz zuzenean.
- 7 Ezagun ez-ezagunak,
mendian gera lagunak,
agur egiñaz, pozez eskeiñiz
alkarri an ditugunak;
toki guztitan nai nituzke nik
alako laguntasunak.

8 Gure mendi-gallurretan,
jator gabiltz geienetan,
alaitasuna adieraziz
oiu ta abestietan;
euskeraren mendizaleak,
nunai, bere ezpainenetan.

9 Ez da bide galazirik,
ez dago argi gorririk.
Nai dan aldera jo dezakegu
laisterka edo geldirik;
bertan egoten bagera ere
batere ez dio ardurik.

10 Aundi, txiki, zaar da gazte,
denok mendira zoazte.
Arrixku gabe, bakoitzak aal dun
maillan ibili zaitezte,
zuen buruak gozatuko du
kale-zuloan ainbeste.

Maite ditzagun mendiak

MENDIAN ibiltzeak, osasungarria izateaz gainera, baditu beste alderdi on eta aipagarri ugari.

Esate baterako, zenbait baserritarrekin berriketaldi bat egitea, neri beintzat, oso atsegin gertatzen zait.

Ez dakit zenbat denboran iraungo duan, sarritan ainbat iseka edo burla egiten zaion mendi ta baserri giroko izkera goxo ta jatorrak.

Baiña, laboratorio kutsuko euskera artifizial edo “estandarizatu” orrek irentsiko duala pentsatzeak, izugarrizko tristura sortzen dit.

Orregatik, aukera dudanean, mendi baserrieta-koekin itz-aspertu bat egitea, atsegiña bezin osasungarria zaidala iruditzen zait.

Kalean ezezik, mendian ere, txukun eta errespetoz ibili gaitezke, zenbaitek mendian nolanaibiltzea eta edozer gauza egitea libre dala uste badu ere. Eziketa arazoa da, dudarik gabe.

Eta azkenik, neguan batipat, oiñetako onak eta jantziz osatuta joatea etzaizu iñoiz damutuko; gutxien uste dan garaian eguraldia aldatu, edo ekaitza sortu eta giroa aldatu daiteke-eta.

Gerta daiteke eguzkia ta
 gerta daiteke goibela.
 ifar-aldeko aize otza ta
 ego-aldeko epela.
 Mendi-goietan, giroa, sarri,
 izaten bait da orrela,
 ala ta guztiz, esan bear det
 pozik aurkitzen naizela,
 an goitik dena nere mendean
 egongo balitz bezela.

2 Izadiaren aunditasuna
 berdingabea izanik,
 bada, oraindik, merezi aiña
 errespeto ez dionik.
 Nik, berriz, nere begiei ezin
 eman diet atsedunik,
 ikusi edo naiz aztertzeke
 ainbeste gauza egonik;
 nai ainbat asti ez izatea
 nik ez daukat beste penik.

3 Besteak-beste, zuaitzak dira
 benetan maitagarriak,
 izadiaren oiñarri eta
 mendien apaingarriak.
 Baiña etsaiak asko dira ta
 ez kanpotik etorriak:
 gizonok, sua, gaitzak eta abar
 guztiak beldurgarriak;
 zaintzen saiatuz, artu ditzagun
 bear diran neurriak.

4 Zaar eta gazte, berdin gizona
edo andrea bazera,
zoaz mendira, egon, ibili
nai badezu, jolastera.
Aize garbi ta osasuntsua,
bide batez arnastera;
nolako pake-giroa dagon
zeure begiz ikustera;
ezagututa errespetatuz,
maitatutzen ikastera.

Koadrilla perretxiku-bilketa tajuzko baten ondoren.

Perretxikuen inguruan

MENDIA eta perretxikuak aska eziñezko lotura dute. Kale eta plazetan ez da jaiotzen —oraindik beintzat— perretxikurik. Mendira joan bear da ikusi eta bilduko bada, bein, gu, lau senar-emazte zein baiño zein ezjakiñagoak, Lizarrusti gaiñera joan giñan bezela. Ara...! esan egin det nora joan giñan, tonto arraio onek...Benetako perretxikozaleak ez luke iñoiz esango. Ez guk ere gaur, baiña auek aspaldiko kontuak dira.

Bertsoak jartzeko modukoak ziran gure orduko ibillera aiek, baiña ez nuan jarri bertsorik; idatzi egin nuan:

Biltzea, kasik, jatea baiño geiago gustatzen ziztaigularik, asko zala-ta, an joan giñan, esan bezela, lau senar-emazte, bada ezpada ere, dudakoak berezi genitzan, perretxiku-liburuak besapean artuta. Zesto eta poltsa faltik etzan, berriz, zer gerta ere.

Begiak luze-luze eginda asi giñan bazterrak miazten eta aurkitu ere bai perretxikuak. Tartean beti izaten da, norbait, besteak baiño geiago dakiala uste duan oietakoa, eta ari galdetzen genion onak ala txarrak ziran jakiteko. An etzan txarrak, denak onak. Guk txarrak geneuzkanak ere: "sartu-sartu poltsan, gero ikusiko ditugu-ta". Emakumeak ere etziran aserre... Ura poza gurea!

Konturatu gabe joan zitzaizkigun orduak eta, nola-alakoekin, poltsak bete egin genituan.

Gosetu ere egin giñan eta zerbait artzera gertue-neko tabernara joan giñan. Perretxikuak bereizten zizkigun gidaria, ordea, etzegoan lasai eta, —ortik pentsa ze segurantz zi zeukan— tabernako nagusiak ondo ezagutzen zituala bazekian, nonbait, eta berari eskatu zion perretxikuak bereizi zitzaizkan.

Ala, mai gaiñean zabal-zabal eginda jarri genituan eta laister bukatu zuan egitekoa. Guk salda artu genduanerako operazioa eginda zegoan. Baiña, leen ainbeste poltsa baziran, gero, batean errez sartu ziran bereizitakoak.

Emakumeak, batipat, kopetillun: “Onak zirala ta, orain au...? Ez degu alperrik egin ainbeste lan...! Gidariari ekin zioten. Eta onek: ”Gure biziak arrixkuan jartzea baiño obe izango da, ezta? Jan-aldi ederra egiteko aiña badaramagu beintzat eta, ez da gutxi...”.

Ori esan zuanean konformatu ziraneko itxura egin zuten... ze erremedio! Ostatu edo tabernako nagusiari eskerrak eman eta etxeruntz abiatu giñan.

Bidean gentozela, noiz, nola jan eta nortzuk gonbidatu erabaki genduan. Amar bat lagun bilduta ere etzegoan lotsagarri gelditu beldurrik.

Busti xamarrak zeudela-ta, ganbaran maindire baten gaiñean jarriko zituala, pixkat leortu zitezenean, esan zuan batek. “Nere emazteak oso ondo maniatzen ditu gaiñera...”.

Biaramon gauean zan egitekoa perretxiku-jana. Baiña gau artan, ala bearrez, ego-aize zakar oieta-koa ibili zan gelditu gabe. Urrengo egunean, lanik geien garbitzeak eramaten zuala-ta, izendatu baiño ordubete leenago joan gintzaizkien laguntzera emaztea eta biok. Ordurako, lagunak, jetxiak zeuzkan perretxikuak ganbaratik.

Perretxikoak, aiek? Ezpal legorrak ziruditen! Bezperako erdia ere etziran. Emaztea, etxekoandrea,

berriz, txit urduri: “Zer eman bear diet nik etortzen diranei...? Besterik ezean, tortilla egin naita ere, aiek jaten dutenarekin... naiko arrautza baneuka sikira...” Arrautzakikoa egingo degu, emakumea; gure etxean ainbeste izango da”, esan nion nik.

Salto batean etxera etorri, izotzgaillua zabaldu eta ura ustegabekoa! Emazteak erositako etxeko txanpiñoi mordo bat aurkitu. Ez nintzan aserre!

Dozenerdi bat arrautzekin batera artuta, laister joan nintzan etorritako tokira. Ikusi nindutenean, ura ongietorria egin zidaten...! Zerua zabaldu zitzaien bat-patean.

Itxura gaiztoko perretxiku aiek, bere onera etor zitezen, eta garbitu aitzakiz, ur freskotan sartuta zeuzkaten. “Atera itzazute azkar, oiek, ortik; bestela ez dira jateko gauza izango-ta, eta egin ditzagun, leenbaitleen, egitekoak” esan nien.

Txanpiñoiak txiki-txiki egin eta diximulatzeko oi baiño tipula geiagorekin zartagian jarri genituan martxan eta, baita tortilla ederra egin ere, iñor etortzerako.

Apenas iñor konturatu zan, iñork etzuan itzik atera beintzat. Alderantziz: “Ezin obeak zeudela eta txaloak sukaldariari”.

Orain jakingo dute eta entzutekoak entzun bear-ko ditu norbaitek. Erantzunik etzaie faltako.

Pelota euskal-jokoa

PELOTA ere oso gogozkoa det. Txikitan edo gaztetan, orduan beste guztiak bezela, ibilia naiz pelotan; baiña frontoian baiño kasik geiago —ortarako aukera gutxi izaten genduan— baserri edo etxeetako orma zaarretan.

Pelotari izatea gustatuko zitzaidakean, baiña nai izatea bakarrik aski ez; doaiak ere bear dira eta nik izan ez. Zaletasuna edo afizioa, ordea, bai orain ere, eta jarraitzalle sutsua naizela esan bear.

Gipuzkoa'ko Euskal-Pelota Elkartearen urrezko eztaiak zirala-ta, 1975'an, Bertso-Paper Sariketa bat antolatu zuan Elkartek. Idatzita didali nituan batzuk eta 3'gn. saria eman zidaten. Auek dira bertsoak:

Guk, euskaldunok, ondasun aski
badegu joku aldetik,
mota askotan nabarmenduaz
batzutan oso aurretik.
Bat aukeratu bear banuke
ditugunaren artetik,
zalantzarikan gabe Pelota
beste guztien gainetik.

- 2 Beraz, Pelota, gure jokutan
nere iritziz leenengo,
noiztikakoa danaren berri
nik ez dizutet emango.
Baiña gurea ez danik ori
iñork ez dizu esango,
garbiago ta euskaldunago
ez da besterik izango.
- 3 Artzeko gauza giñanetikan,
eskuan pelotarekin,
lenen jolasak egin genitun
alako zerbaiterekin.
Artu ta utzi, edo boteaz,
zoriontsu berarekin,
berdin gertatzen dala uste det
gaur eguneko aurrekin.
- 4 Geroxeago, etxe-jirako
orma zaar da ezberdiñak,
pelotaleku gisara, zenbait
arrastotxoak egiñak.
Antxe pelotan, doaiez kanpo,
danok egin aalegiñak,
ala asiak izandu dira
gure txapeldun aundiñak.
- 5 Doai batzuek eman zizkigun
Aalguztidunak danori,
bere garaian, bere neurrian,
esnatzeko bakoitzari.
Baldin alkartzen bazaio griña
berezko dan doaiari,
bi gauza auek dituan ura
izango da pelotari.

- 6 Bere gogozko jokia dunak
badaki artzen benetan,
eta artara joko du arek,
era dun une danetan.
Tokirik inon aurkitzen badu
ingurutako plazetan,
edo erriko kontzejupe ta
elizako arkupetan.
- 7 Zuriz jantzita agertu arte,
naiz leendik ala izanik,
etzaio inoiz eman izandu
pelotarien izenik.
Euskalerrian ez da erririk
ez aundi ta txikienik,
mailla ortara iritxi ez dan
semeren bat ez duanik.
- 8 Zer ikuskizun zoragarria
pelotaleku batean,
pelotariak zuriz jantzita
aurrez-aurre ikustean!
Ezker-eskubi pelota joaz
aidean edo botean,
tantoak bixtan apuntatuaz
norbaitek utsegitean.
- 9 Bakarka izan edo binaka,
jazkera berdiñekoak,
nor-noren aurka dan bereizteko
or dauzkate gerrikoak.
Urdiña batzuk, besteak gorri,
oso margo bizikoak,
inork dudarik izango balu,
ikusteko modukoak.

10 Pelota-joko onek baditu
era bat baiño geiago,
nai bada eskuz, pala edo zestoz
remontea ere badago,
Ori norberak aukeratzen du
oietan zer dun naiago,
neretzat eskuz jokatzan dana
bezelakorik ez dago.

11 Era guztiak atsegin zaizkit,
baiña nago kezkatuta,
gazte jendea ikusten bait det
pala eskuan artuta.
Erramintetan eskua bera
leenengo dala aaztuta,
oiek gero zer egingo dute
orain orrela oituta?

12 Txapeldun denak aipatutzea
izango nuke luzeegi:
nere txikitan Atano zan da
gero, berriz, Gallastegi.
Geroztik asko izandu dira,
bakarren bat errezegi,
orain dagona naparra da ta
izenez da Erretegi.

Julian, etzoazela oraindik!

PELOTA eta pelotariak aipatu ezkerro, berriz, nere pelotaririk gustokoena eta begikoena dan Julian Retegi'ri buruz zerbait esan gabe nola gelditu!

Izan ere, 1997'ko Azaroaren 8'an lau t'erdi barruan Arretxe'ri irabazi zion partidua arrigarria izan zan, aaztu ezin oietakoa.

Bere 43 urterekin, daukan maixutasuna ikustekoa da; eta maixutasuna gauz bat da eta, sasoia? Nola eduki dezake olako sasoia, edade ortan? Ze kasta arraio degu erasundar au?

Amaikagarren txapela buruan jarri ziotenean, 1993'an, goian azaltzen dan izen-burua jarri nion nere idazlan bati "Julian, etzoazela oraindik!". Une ontan ere erregu bera egiten diot: "Jarrai, Julian, pelotazaleon gozamenerako!"

Au nion nere artikuloan, orain lau urte:

Txapeldun izatera bein irixteko ere, pelotari ona bear du. Sei aldiz, Azkarate eta Retegi I bezela, berriz, zer esanik ez. Baiña amaika txapela, oraingoz, eskuratzeko...

Eziñezkoa danik ere ezin daiteke esan, Retegi II lekuko. Ala ta guztiz, ordea, berriro esanda, amaika

aldiz garaille irtetea, ez da ez, txantxetako marka. Baliteke baiña, nik ez det espero beste iñor ezagutzerik.

Konparaketak egiten ain zaleak galararik, —ortarako leengoak eta oraingoak ezagutu eta alkar neurtu egin bearko lukete, eta ori eziñezkoa da— izango da esango duanik: “Olakok eta alakok arrapatu izan balute” eta abar. Nik, nere iritzi apalean, auxe diot: gerokoak-gero, gaur edo biar, pelotari onenen izenak aipatzerakoan, Julian Retegi, tartean ezezik, punta-puntan izango dala.

Bertsoak ere jarri nizkion orduan:

1 Gorputzez ez da oso aundia
baiña pelotan trebea,
punta-puntako kirolaria,
doai askoren jabea:
gerri biguna eta zankotan
nagitasunik gabea;
eskubia du ona benetan,
ezkerra peregabea,
eta urteak gogoan artuz
sasoia ezin ohea.

2 Buru-azkarra ta saiatua
emanez beti beria,
jokatzen ari dan garaiean
berriketarik gabia.
Anima salbo eta barkatzen
badit nere ausardia,
pizti auekin konparatzen det
Retegi pelotaria:
ibiltzeko eran kattagorria,
jakinduriz, azeria

Retegi II, bakarka 11 txapela eta guztira 22 —azkenekoa, 43 urterekin, 1997'ko Abendua'ren 14'an Titin'en aurka lau l'erdi barruan— irabazitako pelotari paregabea.

3 Amaika urtetan amar txapela
irabazia aurrena,
gero, bi urtez, utsegin arren
aurten amaikagarrena.
“Galartza baietz berriz txapeldun”
askok esaten zutena,
eta partaide guztietatik
bera izanik zaarrena,
oraingo onek egingo zion
ilusiorik geiena.

4 Urteei iges egiterikan
emen ez dago inondik,
eta betiko ez dala inor
ere badakigu leendik.
Baiña Pelotak bear zaitu ta
etzoazela oraindik!
Maixuak ere asko ikasi
bait lezake zuregandik;
besterik gabe: eskerrak eta
milla zorion emendik.

“Topete” zanari

PELOTARIAK aipatu ditut, bakar batzuk bederen, eta ondoren, gai onekin bukatzeko, il zan auzoko pelotazale bat aipatzera nator: Joxe Antonio San Martin “Topete” ain zuzen.

Nere aldean gaztea zan, baiña, ni ere pelotazalea naizela bazekienez, sarritan erabiltzen genituan Pelota munduko gaiak gure izketaldietan. Eskatzen aritu bearrik gabe ematen zizkidan Pelota’ri buruzko berriak eta aldizkariak. Baita zituan egitasmoak jakin arazi ere. Eta ez zituan gutxi.

Norbait zerbaiten eske joaten bazitzaion, etzuan eskutsik utziko. Estualdiren bat zanean ere, laguntzeko beti prest; ain zan borondate onekoa...

Orregatik, ainbeste zor baniola uste det eta tartetxo bat eskeiñi nai izan diot liburuan.

Pelota maite zuan benetan
jarraituz oso aldetik,
aurrek ikasi zezaten nai zun
gauza guztien gaiñetik.
Frutuak ere sortuko dira
ondo egindako lanetik,
jarraitzallerik izaten bada
ark jarritako bidetik.

2 "Topete" joan zan gure artetik
egun batetik bestera,
baiña ara zer pentsatzen nagon
eta noa esatera:
Jaunak ez ote zuan eraman
beraren aldamenara
zeruan diran aingerutxoei
pelotan erakustera?

Errealari

GUSTOKO gauza geiago baditut, eta azalduko dira oraindik, baiña beste gai batzutara pasa aurretik, esan futbola ere oso atsegin zaidala. Ez nintzake aspertuko ikusten, baiña, pakerik izango bada, badakizute...

Erreala'ren bazkidea izana naiz urte askotan. Beraz, urte onak eta txarrak, danetatik ezagutu ditut. Gaur ez, ez naiz bazkide eta ez naiz joaten Anoeta'ra, baiña telebistaz saiatzen naiz aal dudana ikusten.

Atzo, ain zuzen, garaipen sonatua lortu zuten Oviedo'n ; O-5 alajaiña!. Tajuz asi dirala dirudi eta ea denboraldi on bat burutzen duten.

Orain emezortzi urte, 1979'an, Erreala punta-puntan zebillen, eta txapeldun irteteko zorian zegoan garaian —eta atzerritarrik gabe— bertsoak jarri nizkion gure taldeari:

Ostikoketa edo futbola
ez da euskaldun jokoa,
baiña euskaldunen artean askok
degu oso gogozkoa.
Jokatzen ere euskaldunaren
sona da aspaldikoa,
gaur egun dagon taldea ere
ez degu nolanaikoa!

2 Donosti'n dago talde bikain au,
Erreala du izena,
merezi du ta oraingo ontan
goraldu asmoz naizena.
Jakiñik talde au etxekoak
dena osatzen dutena,
esan daiteke bera degula
gaur Españi'ko onena.

3 Bertako seme ta euskaldunak
denak ez bada geienak,
nunai ta beti abertzaleen
kutsua daramatenak.
Dirua baiño Aberri auxe
maiteagoa dutenak,
beste lurralde danen ispillu
izan bear luketenak.

4 Gajate'rekin Kortabarria
errespetoa jartzeko,
Zelaieta ta Olaizola
iñor ez inguratzeko.
Oso abilla izan bear du
aueri gola sartzeko,
gero Arkonada or dago, berriz,
atea zintzo zaitzeko.

5 Zamora, Diego ta Iriarte
zail da oberik aurkitzen,
iruren arte zelai erditik
jokoa dute zuzentzen.
Kontrarioak zaitu ezezik
indartsu beti bultzatzen,
sasoi betean daude ta oiek
iñoiz ez dira nekatzen.

- 6 Aurrekaldeko irukotea
auetzek osatzen dute,
Satrustegi'kin Idigoras da
Roberto Lopez Ufarte.
Auek indarrez eta maliziz
denak erotzen dituzte,
golak sartzeko Satrustegi or
beti erne daukazute.
- 7 Ordezko dauden oientzat ere
badet zerbait esateko.
bear danean jokatzeko prest
beti gertu daudelako.
Ez daude geldirik besteak baiño
eskasago diralako,
baizik taldea amaikarekin
osatua dagolako.
- 8 Gidari eta erakusleak
zer nolako merituak!
Oiek bai ondo dakizkitela
jokoaren sekretuak.
Sendagille ta laguntzalleek
dauzkate ondo miatuak,
esku onetan daude mutillak
eta or daude frutuak.
- 9 Zuzendariak, iñor bada-ta
aipatu bearrekoak,
nik esan bear banuke, gaurkoz,
aldatu eziñezkoak.
Oien ekintzak, ainbat urtetan,
izanik ain zentzuzkoak,
atzerritarrik ez degu bear,
badauzkagu tajuzkoak.

10 Bazkide eta ikusle denak
ezin, ba, utzi aaztuta,
besteak-beste jolas orduan
bearrezkoak dira-ta.
Txalo beroak jo eten gabe
orrek poztutzen ditu-ta;
orra nik nere omena eskeiñi
dena merezi dute-ta.

Bein berrogei urtetik gorako kontuak

NERE zaletasunak, oraingoz, alde batera utzi eta beste gai batzuk ikutu ditzagun.

Ain zaarra ere ez naiz, baiña orain berrogei urteko gizona oso gaztea iruditzen zait; aspaldi xamar paseak bait ditut.

Ni berrogeira iritxi nintzanean, ordea, goia jo eta gain beera asitzat jotzen nuan neure burua. Ajeak azaltzen eta onenak emana nengoala iruditzen.

Bertsoak jartzeko egokiera ona zalakoan, jarri egin nituan; eta "Xalbador" zanak, G.B., 1go "Xenpelar Saria" irabazi zuan, eta Inozentzio Olea adiskide legazpiarrak eta nik 2'gna; 1975'gn. urtea zala uste det.

Pentsamentu bat badet askoren artean, eta nola lasaitu esan bitartean? Nere iritziaren berri jakitean, ez ditezela izan iñoren kaltean.

2 Berdintasuna dago
ortan guztiontzat,
urteak berdin joaten
dirala danontzat.
Nik diotana artzen
badezute ontzat,
berrogei urte bete
dituzutenentzat.

3 Neu ere muga ori
pasea egonik,
ezin esango degu
zaartuak gaudenik.
Baiña ez uste izan
leengoak geranik,
kontua neregandik
ateratzen det nik.

4 Orain arte dotore
ibiliak gera,
ajolarikan gabe
nai degun aldera.
Besterik izango da
emendik aurrera,
kontuak ateratzen
asten ez bagera.

5 Sasoi degun artean
burua ariña,
ez egiteko franko
badegu egiña.
Gureganatu zaigu
ondoren jakiña,
egindako okerrak
zuzendu eziña.

- 6 Asiak bait ditugu
ajeak azaltzen,
utsa da ez badira
gerora ugaltzen.
Gure edertasunak
badijoaz galtzen,
traste zaarraren traza
ari gera artzen.
- 7 Gerritik nagi gaude,
zankoak astunak,
leenago biguin eta
arin genitunak.
Sasoirik aundienak
pikutara junak,
gezurra dio ori
aitortzen ez dunak.
- 8 Zergatik ez aitortu
egia izanda?
Aurki beste batzuna,
orain gure txanda.
Gorputza zaindu arren
onenak emanda,
leenago geio giñan
sardin-zarra janda.
- 9 Gizonak zenbait gauza
berezko baditu,
esango dedanakin
zergatik arritu?
Leenago inondikan
ezin errenditu,
orain, berriz, neurriak
berak artzen ditu.

10 Ori aski ez dala
mintsu gorputzetik,
beso, lepo, burutik
edo bizkarretik.
Auskalo nola gauden
barrengo aldetik,
gibel, urdail, birika
eta biotzetik.

11 Bixta ere laburtzen
onena emana,
aitzakiak billatuz
luzatu aal dana.
Etsitzeak emango
digu naiko lana,
baiña derrior bear
betaurreko bana.

12 Sendagille batek gaur
artuko bagindu,
emango lizkiguke
amaika agindu.
Gure gogoz orixe
egingo bagendu...
Gero izan bait leike,
agian, berandu.

13 Ontaz aurrera obe
ibiltzea kontuz,
naigabeak aal bada
uxatuaz kantuz.
Lagunartean une
goxoak pasatuz,
leengo gertakizunak
alkarri kontatuz.

14 Bukatzera nijoa
asitako lanak,
ala ikusten ditun
norbaitek esanak.
Berdin ez dute, noski,
pentsatuko denak,
berek esan bitza
konforme ez danak.

Txakur beltza

NERE jaiotetxean, baserrian, gertatua da, eta orrelako edo antzekoak toki askotan gertatuko zirala uste det. Batez ere, gurea orduan zan bezela, bi bizitzakoa eta gazte jendea bizi dan etxeetan.

Sarrerako ateari atalaia jartzen zion gauean etxera azkena zetorrenak edo, ustez, azkenekoa zanak. “Denak etxean izango dituk onezkero” berekiko eta “tranka” atalaia. Baiña, gau artan, batzuk etortzekoak izan artean...

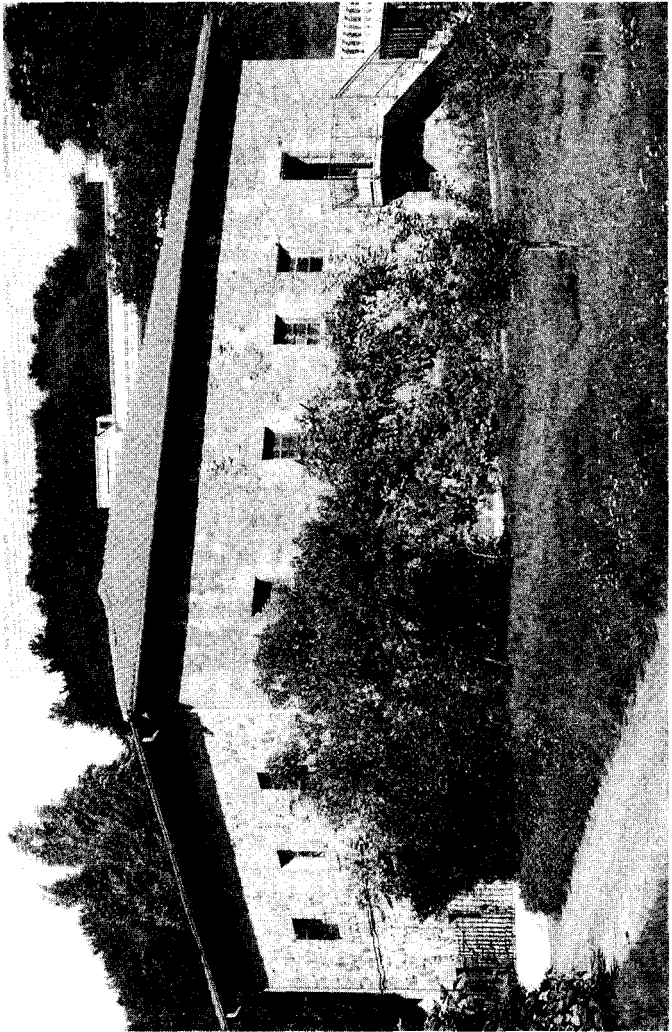
Ni ordurako aldegiña nintzan etxetik, baiña, gero, gazte aiek eta nere aitak esanak, txakur “Bel-txa” aaztu-eziña gogoratuz eta irudimena lanean jarriz, auek irten zitzaizkidan.

Egia esatea
ez da pekatua,
daukat aditua,
txiki-txikia nintzan
garaiko kontua.
Gaur ere ez da egongo
au debekatua,
ez dezala iñork pentsa
dala asmatua,
baizik nere etxean
bertan gertatua.

2 Danok gera gu, noski,
gazteak izanak,
orain ez geranak,
ta nork ez ditu egin
orrelako lanak?
Bein garai bat ezkerro
gertatzen diranak,
ez dulako barkatzen
egundo edanak,
ori badaki ondo
proatu duanak.

3 Bi mutil gazte ziran
etxetik irtenak,
jakin nai duenak,
tabernara bidea
ondo zekitenak.
“Garaiz gera etxean”
esaten zutenak;
aurrez artuagatik
asmorik onenak:
deskuiduak izaten
ala dabillenak!

4 Ogei bat minutuko
bidea guzita,
zuzen ibilita,
motza luze, ordea,
zearka asita.
Jaunak dakin garaian
etxera iritxita,
ordurako komeri
asko ikusita;
nun aurkitzen dituzten
ateak itxita!

Jaiotetxea, beste alde batetik begiratuta.

5 “Oraintxe galdu gaituk
au dek dezgrazia,
ola gertatzia:
atalaiakin zegok
atea itxia.
Ordu ontan, uste dit,
atia jotzia,
izango dala gure
buruak galtzia,
aal dan tokitik obe
diagu sartzia”.

6 Txakur Beltxa usaika
berriz barrendikan,
naiko lo egiñikan,
sudurra bixtan zula
ate-txulotikan,
Ezagutu zituan
aldez aurretikan,
ez bazeukaten ere
betiko antzikan;
itzegitea falta
bait zun bakarrikan.

7 “Berriketak utzita
segi nak atzetik,
ni noan bidetik,
denborik galdu gabe
iñongo aldetik.
Auxe etorri zaidak
burura golpetik:
austen ez badiagu
leenago kopetik,
sartuko gaituk errez
atzeko leiotik”

8 “Ez adi or gelditu
beldurrez atzean.
umeen antzean,
ez dek ezer egiten
saiatu ezean.
Ikusten dek leioa
dagola urrean;
jartzen bagera bata
bestean gaiñean,
an nonbait izango dik
goikoak parean”.

9 “Orduan gaiñekoak
bear dik ariña.
bietan txikiña,
gauzak ondo ta azkar
egiten dakiña.
Izatez eu aizela
dek gauza jakiña,
baiña orain jakiten
asiko bagiña,
nork botako ote likek
pixurik aundiña”?

10 Esan bezela jartzen
asi ziranean,
ia zuzenean,
bat bezela bestea
egon eziñean,
Azpian indar gutxi,
karga asko gaiñean,
gauz onik ez espero
orrela danean,
eta “danba” lurrera
biak azkenean.

11 Txakur Beltxa berriro
ordun kezkatuta,
ezin ixildu ta,
zaunka egiten zuan
berea ori du-ta,
Jabea, berriz, jeiki
zaunkak esnatuta,
eta bikote ura
ala aurkituta:
"Etzabiltzate ola
aitak aginduta!"

12 Etzaitzeltela jarri
orain gorri-gorri,
beiratuz alkarri,
nik ere bazekiat
gauza auen berri.
Eskarmenta zaitezten
ez dek txarra ori,
gero ibili gabe
ola lotsagarri;
urrengoan etxera
goizago etorri".

13 Sartu ziran orduan
bear dan tokitik,
leen irtendakotik,
umil eta serio
jabean atzetik.
Auxe esan bear det,
bukatu aurretik:
iñork gaizki pentsatu
badu aiengatik,
oso zintzo portatu
dirala geroztik.

Txekor zazpikia

ONOKO au ere nere baserrian gertatu zan eta oso gutxitan ikusten dan oietakoa. Aita zanak —bertsoetan “aitonak”— esaten zuanez: “Nere denboran makiña bat txekor ikusi dizkiat jaiotzen, baiña, ain txikirik ez”.

Ni, neu, ere dezente ikusia naiz baiña alakorik ez. Txekorra ez baiña, arkumea zirudian. Sanoa izan, ordea, eta azkenerako txekor polita egin zan.

Bertsoak jartzeko beti luma zorrozuta edukitzen nuan orduan —orain ez ainbeste— eta jarri nituan auek, 1987’an, “Xenpelar” Sarian bigarrena atera zuten.

Beiak umea laister
egingo omen du,
aitonak esan du:
“zer gerta ere iñor
ez bedi aldendu”.
Une larri oietan
nola ez lagundu!
“Aurreratua dator
ez dabil berandu,
egiten asi eta
ederra egin du”!

2 Denborarekin nago
naiko kezkatuta,
denak kontatuta,
zazpi illabeterik
oraindik ez du-ta.
Miatzen aritu naiz
eskua sartuta,
bizirik dago baiña
oso larrituta,
kontuz, onek laguntzak
bearko ditu-ta.

3 Emen alperrik gaude
orrenbeste lagun,
zer egin beagun:
bear diran amarrak
prestatu ditzagun,
Argia itzalita
aldegin dezagun,
iñor bixtan ez dala
etzango da ordun,
ea, guk, bitartean
bazkaldutzen degun”.

4 Bazkaltzen asi eta
erdi bukatuan,
giñan momentuan,
orru txiki batzuek
entzun genituan;
Ikullura joan giñan
denok segituan,
txekorra jaioa zan
naiz erdi-ituan;
lan guztiak bakarrik
egin bai zituan!

Txekor zazpikia ikus daiteke txakurraren ondoan.

- 5 Beiak egindakoa
zala nola esan?
Ain txikia bait zan,
ao-zulotik aize
arnasa ar zezan.
Bere onera azkar
asko etorri zan,
txikia izan arren
osasuna izan,
andik ordubetera
zutikan jarri zan.
- 6 “Albaiteroa bear
degu nonbaitetik,
dei aldamenetik”,
baita etorri ere
azkar nunbaitetik:
— Esnea eman baiña,
biberoi batetik...
— Gure etxean ez da
aspaldin ortatik.
— Ez baldin badezute
ekarri auzotik.
- 7 Auzoan badaukagu
txit andre leiala,
eta bereala,
berria eman nion
aal nuan bezela:
— Biberoi bat derrior
bear genduala...
— Aur txikiren bat jaio
al zaizute ala?
— Ez —esan nion txekor
batzentzako zala.

8 Ez dakit sinistu zun
nik esandakoa,
ez da arritzekoa,
baiña denboraz eman
zidan baiezkoa.
— Nunbait izan bear du
nola alakoa,
ez da izango, noski,
gaurko modakoa,
Axier'ek txikitan
ibilitakoa.

9 “Manta batez estali
ez dedilla oztu
eta au ez aaztu:
amaren esnari
ur pittin bat naastu.
Iru ordutik iru
ordutara juxtu,
biberoikada ori
bearko du ustu,
txikia izatea
beste gaitzik eztu.

10 Sano itxurakoa
da nere ustean
jaten ikasteen:
pentsua eman lasai
azpilla batean.
Nai duan aiña esne
bien bitartean,
pixua kontrolatu
papertxo batean,
kilo bat irabazi
bear du astean”.

11 Aitona txoraturik
dago berarekin
eta zaintzen jakin,
ondo konpontzen dira
biak alkarrekin.
Ikusten duanean
biberoiarekin.
saltoka beragana
giro da arekin,
ez du ezer jakin nai
beste iñorekin!

12 Neurritz arkume bat
aiña alde-alde,
zerbait badu alde:
jale izugarria
eta pozik gaude.
Aitonak mantentzen du
baiña ez debalde,
— Zenbat kostako ote da?
egiten du galde.
Iñoiz ez da egingo
berrogei erralde!

Tabakoaren alde txar eta bentajak

GAUR utzita banago ere, ez aundi oietakoa baiña, orain iru bat urte arte erretzallea nintzan.

Denon mesederako, noski, eta arrazoi osoarekin, azken urte auetan, neurri zorrotzak artzen ari dira erretzalleen aurka.

Erretzen nuanean, ordea, ez nituan gauzak orain bezela ikusten, edo ez nituan ikusi nai.

Zana zala, neri, erretzalleen babesle edo defendatzalle papera egitea zegokidan; nork bestela...? Eta nola bertsoen bidez baiño egokiago?

Zer dala eta erretzalleon aurka ainbeste zarata?
Gu zokoratu arteko onik ez dute, ori dala-ta.
Gutaz erruki zaitezte, arren, errukarriak gera-ta, tabakoaren mende jartzea gaitz bat besterik ez da-ta.

2 Oso errez da ez jakiñean
tentazioan erortzen,
zaila, ordea, bein artzen diran
oitura txarrak baztertzen.
Mutil koskorrak giñala asi
arto-bizarra erretzen,
orain zer da ta: tabakorikan
gabe ez dakigu bizitzen.

3 Bizio ala gaitza ez dakit
zer dan tabakoarena,
dakiguna da bera izango
dala gure ondamena.
Jakín nai nuke nola daukagun
dagoeneko barrena!
Baiña uzteko ez gera kapaz
eta ori da txarrena.

4 Utsa egingo ez bagenio
beste iñori kalterik,
baiña egiten ez diegunik
ez daukagu esaterik.
Su, ke ta usai, gure ondoan
ez bait dago egoterik,
eta aitortu dezagun ori
ez dagola egiterik.

5 Erretzallea eta erretzen
ez duna apartatzeko,
asmoak dira ta erabaki
gogortxoá neretzako.
Arazoren bat sortu dezake
senar-emazteentzako,
batipat leendik erdi-kolokan
aurkitzen diranentzako.

- 6 Bada garaia tabakoaren
alde onak aipatzeko,
kalteen gisa bentajak ere
azaldu ta goraltzeko:
besteak-beste, zenbait unetan
nerbioak kalmatzeko,
ta bakartien tristurak edo
naigabeak arintzeko.
- 7 Erretzalleok ibiltzen gera
beti umore onean,
ez dana, berriz, erretxinduta
ikusten da geienean.
Gu bai gerala xarmangarriak
lagunen aldamenean,
etxean onak eta formalak
kanpoan gabiltzanean.
- 8 Ez det esan nai besteak baiño
obeagoak gerala,
naiz ta ez erre, badakit oso
jende jatorra badala.
Bakarrik auxe, eta uste det
ontan arrazoi dudala:
asmatzalle ta artista aundiñak
erretzalleak dirala.
- 9 Tabakoaren bentajak, beraz,
ezin daitezke ukatu,
inspiratzeko ezin ohea
astean ezin gelditu.
Norbait zalantzan baldin balego
Sebastian'i galdetu,
pururik erre gabe bertsorik
ezingo luke kantatu.

10 Nere doai ta sormenak, berriz,
izanik oso urriak,
erretze orrek ematen dizkit
laguntza izugarriak.
Dagoeneko eun bat zigarro
izango ditut erriak,
baiña beraiei eskerrak orra,
idatzi bertso berriak.

Adiskide artekoak

ADISKIDE edo lagun-arte onak ez du gutxi balio. Beti eziñezkoa da baiña, tarteka benetako adiskideekin une atsegiñak eta umoretsuak pasatzea bezelakorik zer? Asko aaztu eta arintzen ditu izan ditzakegun arazo eta penak. Eta nork ez ditu izaten?

Koadrillan adiskide bat bagenduan oso lagun-artekoa zana: Ceferino G.B. “Cefe” guretzat. Gozokin edo pasteleroa zan ofizioz. Asko gozatzen zuan lagun-arteon eta gu ere gustora joaten giñan, urtero, San Sebastian bezperan, txoko artan, lagunentzat prestatzen zuan afarira.

Afari eta afari-ostean, kantu ta broma, giro ederrean pasatzen genduan gaua. Eta naiz, berak, euskeraz jakin ez, gustatu egiten zitzaizkion eta bertsoak eskatzen zizkidan, esanez: *“Joxe, echa unos bersos... Yo, porque no sé euskera, si no...”*

Nik, berriz, beti zerbait eramaten nuan prestatuta, eta kantatu edo lardaskatu ere bai, eta denok kontentu.

“Cefe”, bera, ain zan esku-zabala, leiala eta borondate onekoa, ara zer nion, broman, irugarren bertsoan, gu emen utzita aurretik beste mundura joango zala asko pentsatu gabe:

1985'KO SAN SEBASTIAN BEZPERAN

1

Gaurko egunez txoko onetan
urtero gera gu biltzen,
San Sebastian bezpera denok
orrela degu ospatzen.
Au baiño talde jatorragorik
nik ez det iñon aurkitzen,
olako une atsegin auek
ez dira diruz ordaintzen.

2

Zeruan ez naiz izan oraindik,
ango berri ez dakit nik,
eta besterik ez da izango
emen ori dakianik.
Baiña une ontan ez det pentsatzen
antxe bertan ez nagonik,
izan ere, an bai ote dago
txoko ontan ez dagonik?

3

Zeruan zuzen-zuzen sartzeko
badaukat itxaropena,
naiz mundu ontan ez izan beti
zintzoa eta zuzena.
Batipat "Cefe" zerura joaten
baldin bazaigu aurrena,
atea berak zabalduko du
sartu gaitezen barrena!

4

Baiña lagunok ez da komeni
kanpanak jotzen astea,
gauz bat da ustea, eta bestea
zerua irabaztea.
Gerta daiteke San Pedro'k gauzak
alderantziz ikustea,
eta, agian, Ceferino'ri
berai sartzen ez uztea!

An ere, "Cefe"k bereala egingo zituan adiskideak, eta San Pedro bera aien artean izango dala seguru nago. Beraz, zeruko ateak zabalik edukiko ditu. Goi artan ere adiskidetasunak balioko du, ezta?

Udako edozein igandetan

LAGUN-ARTEAN edo koadrillan ibiltzeak baditu bere bete bearrak eta obligazioak ere. Ez pentsa “goazen” esan eta dena egiña dagonik.

Urtearo eta eguraldiaren arabera, zer egin, nora joan eta orrelako planak egin bear izaten dira, eta plana egin bakarrik ez, gero bete ere bai.

Aste-burua irixtean, zer egin erabakitzerakoan, aserrerik gabe, baiña beti sortzen da, eztabaida ez bada, adarra-jotze edo bromaren bat.

Biaramona, igandea, pasatzerako, berriz, zer esanik ez.

Ea zer dioten bertsoek:

bertsoak
Baditut lagun jakiñak,
aspaldi xamar egiñak,
lagun-arte maite dutenak
eta atsegiñak.
Baiña ez gera berdiñak,
baditugu gure griñak,
geroz geiago, emen ez bait du
barkatzen adiñak!

2 Ez gera, ez, ain gazteak,
eta akatsez beteak,
batzuk burua soilla ta tripa
galanta besteak.
Izanagatik usteak,
merke saltzeko trasteak,
a ze nolako prendak dauzkaten
gure emazteak

3 Uda parteko igandetan,
ondartzara amaiketan,
plana egiten degu larunbat
illunabarretan,
Eguraldiaz izketan
asitakoan kezketan,
nitaz fiatzen dira, asmatzen
bait det geienetan.

4 Baiña ez badet asmatzen,
ederra dute armatzen!
Utsegitean ez bait didate
iñola barkatzen.
Asmatzean txit aldatzen
dira ta adarra jotzen:
Usabiaga ber-berarekin
naute konparatzen!

5 Igandean jeikitzean,
giro ona somatzean,
ez da atsegin izaten gure
sukalde-ertzean.
Orrenbeste lan artzean,
jartzen naiz “mala lechear”:
orrela ibili baiño obe da
gelditu etxean!

- 6 Bai, bere lanak baditu,
nork nik ainbeste meritu?
Zer egin bear izaten dedan
arretaz aditu:
Tomate pilla zatitu
letxua ondo garbitu
eta tortilla pare batentzat
patata zuritu.
- 7 Or ez da bukatzen dena,
tortilla egin urrena,
lagunak gaizki oitu nitun da
ori da txarrena.
Betetakoan barrena,
au da esaten dutena:
“Gure koadrillan, tortilla egiten,
Joxe da onena”!
- 8 Ain dira gizon bapoak,
gaztelua aiñakoak,
bokadillo bat ezertarako
ez du alakoak.
Apetitu onekoak,
oso moko fiñekoak,
laister bukatzen dira tortilla
ta gaiñerakoak!
- 9 Izanagatik urtiak,
sano urdail da estiak,
poza ematen du jendea ola
jaten ikustiak.
Bazkaltzean abestiak,
ipuiak eta txistiak,
orduan aazten zaizkit nekeak
eta lan guztiak.

10 Nik ere badet sabela,
beste guztiak bezela,
eta aitortu bear det jale
txarra ez naizela.
Jendeak jakin dezala:
dena gezurra ez dala,
broma barkatuko al didate,
galdu naiz bestela.

Intentzio txarrez ateratako argazkia

ONDO ezagutzen ez nauenak, eta liburuaren asera ikusita, pentsa lezake edo —esan oi dan bezela— oso gizon formal eta seriotzat ar nazake. Nor berak esatea ez dago ondo, baiña... formalidade aldetik, an nunbait, nik uste.

Seriotasunari dagokionez, ordea, itxuraz kontrakoa izan naiteke: oso broma eta umore-zalea bait naiz.

Eta formal xamarra naizela esan badet, serioa ez naizela esateko ere ez daukat batere lotsik.

Broma eta umorea, sobra gutxi ez al da, ba, gaur ikusten baztarretan?

Orrek ez du esan nai, serio bear danean jartzen ez naizenik; serioegi, agian, zenbait unetan.

Koadrillekoen ustez, ni naiz: zirikatzailea, supiztalla, tentatzailea eta ez dakit zer...

Nik beraiengatik ez det ezer esango, baiña, datozen bertsoak irakurtzen asi orduko konturatuko zera, zerbait eta geiago ere esateko motiboak ematen dizkidatela.

Lasaia izanagatik,
aserre nago gogotik,
neri ixilka ateratako
argazkiagatik.
Berak ukatuagatik,
badakit ziur zergatik,
koadrillan nere kontura parra
egiteagatik.

2 Makurtuta arrapatu,
burura "kraxk" disparatu,
eta argazki ziztriña ortxe
betiko geratu.
Ez diot nai begiratu,
bixtatik erretiratu!
Argazki ori obe ez banu
iñoiz eskuratu!

2 Kaskoan daukat utsuna,
illerik geiena juna,
eta argazkian ikusten danez,
ez dago txukuna.
Eskerrik asko, laguna!
Ederra egin dezuna:
begien bixtan jarri gordean
eduki nai nuna.

"Illea ari zaik juten",
sari esaten zidaten,
baiña ikusi ezean gauzak
ez dira jakiten.
Ez dakit ondo dakiten
ze kalte egin didaten,
dibertitzeko beste modurik
ez ote zeukaten...?

- 5 Aurretik begiratuta,
beti txukun orraztuta,
nere buruko illeaz nengon
naiko arrotuta.
Orain, berriz, kokilduta,
arrokeriak aaztuta,
jende aurrera ateratzea
ere lotsatuta!
- 6 Argazkilari txepela,
eman didazu epela!
Gauzak aldatu zaizkit, ez dira
leenago bezela.
Txanua edo txapela,
zerbait bearko detela
seguro nago, edo peluka
erosi bestela.
- 7 Illerik ez erortzeko,
eta gazte mantentzeko,
esan zidaten jakintsu baten
eskutan jartzeko.
Ark: "masajeak artzeko,
ta botika indartzeko,
eta burua soildu beldurrik
gabe bizitzeko".
- 8 Entzun nionean ura,
izugarrizko ardura,
astero zintzo joanez jakintsu
aren despatxura.
Kontua eta itxura,
gero nolako faktura!!!
Bapo bizi zan ni bezelako
tontuen kontura!

Joxe emaztearekin.

9 Presumitua naiz nerez,
baiña ain nago aldrebes,
txorakeriak utzi bearko
ditut orain legez.
Eta ori ez da errez,
galtzen ez banaiz ezer ez,
triste nago ta burlarik, beintzat,
ez egin mesedez.

10 Nola nagoen tristerik,
etzait falta animorik,
andreak, laztan egiñez, ez dit
esaten besterik:
“Naiz egon erdi-soildurik,
egon zaite sinisturik,
ez dala mundu ontan neretzat
zu baiño oberik!”.

Gizon baten komeriak

LAGUN-ARTEKOEN ondoren datozen bertsook moldatzeko gaia, neronen etxetik, egunero ikusten nuan gizon baten jarrera eta ibilleraz oartuta bururatu zitzaidan.

Nik ez nuan inoiz itzegin gizon arekin, baiña ikusi utsarekin antzeman zitzaiokean, gutxi gora-beera, zer nolako komeriak zebilzkian.

Alde batetik ori, eta bestetik badakizute ondo asko, bertsoek diotena ez dala juxtu-juxtu ala izaten. Irudimena edo imajinazioaz ere askotan baliatzen gera, kasu ontan bezela. Nolanai ere, 1987'ko "Basarri Saria" irabazitakoak dira.

*Zer ez ditu esaten
pertsona iztunak,
batez ere motibo
gogorrek ditunak?
Izketatu nintzala
badira egunak,
bai kontu xelebreak
nik entzun nitunak,
bertso-bidez dijoaz
ark esan zitunak.*

1 Badakit ni izatez
zabarra naizena,
eta andreak txukun
eduki nai dena.
Ori dala-ta nago
emana ordena:
“Oiñetakorik gabe
sartzeko barrena”.
Auxe da komeria
etorri zaitena!

2 Zapiak oiñetan da
zapatak eskuan,
patinatzen bezela
itxura gaiztuan;
zoru irrixtagarri
ta legun askuan,
nere burua jarriz
naiko arrixkuan,
erortzen banaiz a ze
kolpea kaskuan!

3 Beste etxe bat ez da
gure inguruan,
ainbateko dizdirik
duanik zoruan.
Beraz, ez nabil oso
toki seguruan;
auxe izango nuke
onena orduan:
aidean ibiltzea
txorien moduan!

4 “Kontuz, au ikutu ta,
ori ez zikindu”.

Izaten det olako
amaika agindu.
Gure bizi-lekuak
“patena” ematen du;
baiña nola nabillen
jakingo bazendu,
obe nuke ikulluan
bizi ta mantendu.

5 Bestalde ez da emen
izango gizonik,
bizio koxkorren bat
berekin ez dunik.
“DUCADOS” batzuk erre,
besterik ez det nik,
baiña dauzkadan trabak
ez dute azkenik,
uzten ez badet ez det
izango gauz onik!

6 Nik gustora erretzen
dedan tabakoa,
andreak ez du izan
iñoiz gogozkoa.
Gaiñetik propaganda
izugarritzkoa,
orrek berotzen dio
ederki kaskoa;
denak aurka dauzkagu
ez da bidezkoa.

7 Zigarroa erretzen
asten naizenean,
eztulari ematen
dio zuzenean.
Apropos egingo du
ori, onenean;
ez ikusteagatik
ala aldamenean,
komun-zuloan sartu
bear azkenean!

8 Antxe exeri eta
iru gauz batean:
erre, deskarga egin,
letu bitartean.
Zigarroaren kea
ta kirats artean,
iñork ez uste arren
atsegin betean,
txarrena, ate-joka
kanpotik astein!

9 Oraintsu arte banun
toki bat sikira,
baiña gauzak ederki
aldatuak dira.
Gaur egun bidaltzen nau
atzeko balkoira;
antxe zigarroari
tira eta tira,
aurrez-aurre daukadan
ormari begira.

10 Udan balkoia degu
paraje mospela,
eta neguan ez da
izaten epela.
Kastigatzen banaute
gaur arte bezela,
artu beariko ditut
manta ta txapela,
ondoez txarren batek
joko nau bestela!

Gaitz txarra izango da
nikotinarena,
uste gabe ondatu
lezake barrena.
Eraman-gaitza, berriz,
emaztearena;
ez dakit zein ote dan
bietan txarrena,
bat utzi beariko det
baiña zein aurrena?

Lazkao-Txiki tentatu nairik

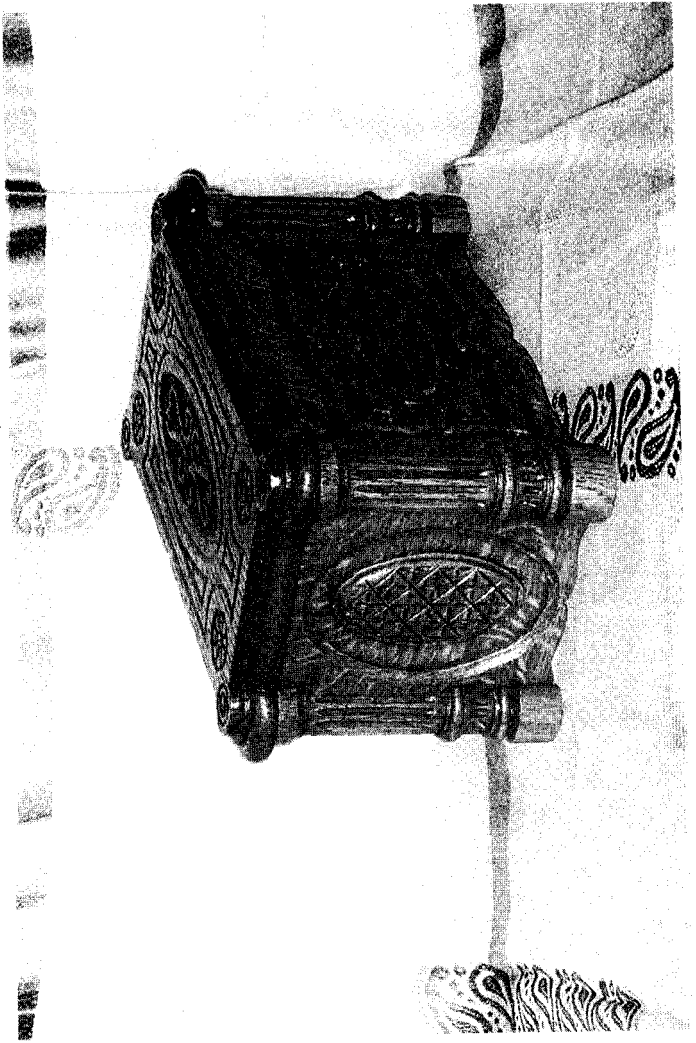

BERTSO auek 1º “Lazkao-Txiki Bertso-Paper Saria” antolatu zala jakin nuanean moldatu nituan.

Gai librea zanez, izenburuak dion bezela, Lazkao'ko bertsolaria, G.B., bera artu nuan gaitzat eta alkarrizketa moduan egiñak daude bertsoak. Bion papera neronek egiten det, berarekin iñolako arremarik izan gabe. Bere papera ondo ala gaizki egiña dagon... Ori zuek esango dezute.

Ez pentsa, izan nituan nere kezka ere: zer irudituko ote zaio? Nola artuko ote ditu? Eta abar. Baiña Joxemiel bera ere alakoa zanez, ez nuan izan iñolako arazorik.

Lazkao-Txiki deitzen dizute
ta ez da arrigarria,
alakoxea izanik zure
gorputzaren neurria.
Ez dakit baiña, irudipen bat
daukat buruan jarria:
jaiotakoan ere etziñala
izango izugarria!

- 2 Ori jakin nai baldin badezu
ara nik entzundakua:
"Ez oso aundi, ez oso txiki,
tamaña politekua.
Alde-aldeko kalkuluetan,
sei libra ingurukua,
ama zana ere txikia zan da
bai omen zuan naikua".
- 3 Itxura danez, motiborikan
etzan nere iritziko,
aur dexentea jaio ta gero,
orren txiki gelditzeko.
Arrazoiren bat bazan, ordea,
zuri ori gertatzeko,
eta esaidazu zer izan zendun
geiago ez azitzeko?
- 4 Nik ze arrazoi izandu nuan
ez dago zailla jakiten:
gauean lo ta egunez, nonbait,
parrezka nintzan egoten.
Gosetu arren ez nuan, berriz,
iñoiz negarrik egiten,
eta, jakiña, titirik ere
ia etzidaten ematen.
- 5 Lazkao ez da aundia baiña
fraile ugari eman du,
naiz ta gaur beste nunai bezela,
fedea asko aldendu.
Lenago sartu ezean, orain
zuretzat naiko berandu,
gazte denboran tentaziorik
ez al zenduan izandu?

- 6 *Frailtzarako ez nuan falta
bokazio ta federik,
egingo nintzan, gaiñera, itxi
ez bazidaten aterik.
Baiña ara zer esan zidaten:
“Ez degu nai ain txikirik,
meza emateko aldareraiño
irixten ez dan frailerik!”*
- 7 *Fraile etziñan sartu ta gero
andrerik ere artu ez,
zugatik neska-zaar geldituak
badira iru gutxinez.
Oraindik ere zai omen daude,
ezkondu gabe zaudenez,
ainbat sufritzen eduki gabe
esaiezu bai edo ez.*
- 8 *Bati baietza eman ezkerro
auskalo zenbat komeri,
besteak penaz ilko lirake
eta ez nuke nai ori.
Bestalde auxe entzuten diet
ezkondutako askori:
“Libre obeto bizitzen da-ta,
kontuz lazoan erori!”*
- 9 *Txoria bezin alaia eta
kantua gogozko dezu,
txorien gisan egan joateko
egoak falta dituzu.
Gizonik txoriena edo txori
gizonena bait zera zu,
ze mota zeran jakin nai nuke
eta, arren, esaidazu.*

10 Txori kantari ederrenaren
antzeko nai nuan izan,
baiña lumaje itxusia det
ikusten dezuten gisan.
Kantatu, berriz, ondo kantatzen
detenik ezin da esan,
“Urretxindorra izan nai eta
“Txioa” gelditu nintzan”.

Neronenak

NERE buruarekin zer ikusia duten bertsoak datoz jarraian. Gai ezberdiñak erabiltzen ditut, baiña oso ximpleak dira: eguneroko bizitzan edonorri gerta edo sor lekizkioken arazo eta gora-beerak.

Esate baterako, orain ez da entzuten baiña, larogeiko amarkadan edo, oso modan egon zan "BIOMANAN" itza. Propaganda ere alakoa eta, zenbait gai ikutu ezkerro, danok erabiltzen genduan aotan. Danok dakigu, beraz, zer dan, baiña bietako bat: oso ona da eta ez du propaganda bearrik, edo bein proatu duanak geiago nai ez eta erabat baztertuta gelditu da. Kustioa da ni neu ere proatua naitzela. Propagandarengatik, besteak ikusten nitualako, premia naukalako edo presumitzeagatik, agian, baiña proatu; eta ara nere esperientzia: BIOMANAN? EZ, ESKERRIK ASKO

I Dotore eta lirain
gazte geranean,
sasoia danean,
baiña urteak gora
dijoazenean...
eta "zilborra" azitzen
asten zaigunean,
komeriak luzitu
bear degunean,
batez ere udara
datorkigunean.

2 Naiko ongi konpondu
arren gainontzean,
udara eltzean,
errejimena jartzen
da gure etxean,
"BIOMANAN" eguerdin
eta arratsean,
aserre ibiltzen naiz
dieta jartzean,
ez dakizute asko
nolako "letxean".

3 Lenengo farmaziko
baskulan pixatu,
txartela eskatu,
an, zenbat kilo diran
gero apuntatu.
Galdu bearrekoak
ondo kalkulatu,
pixua astean bein
zintzo kontrolatu,
eta ze "BIOMANAN"
nai dan aukeratu.

4 Gu, geienok, izanik
moko fiñekoak,
nai dan motakoak,
erosi ditzakegu
ara nolakoak:
txokolate, marrubi,
moka gustokoak,
oiek dira, nik beintzat,
proatutakoak,
gustoz ezezik denak
oso antzekoak.

5 Alimentua badu,
esaten dutenez,
edozein edanez,
gauean okerrena,
an nunbait egunez.
Gosearekin kasik
lo egin eziñez,
tripa soiñuka utsik
dagola esanez,
ixiltzen da ur trago
batzuek egiñez.

6 “BIOMANAN” bereak
egiten astean,
jateai uztean,
lau kilo galdu nitun
lenengo astean.
Au zioten nigatik,
denak, ikustean:
“beste bat ematen du
zilborra jextean,
or dabil Robert Redford
dalako ustean.

7 Bigarreanean iru
kilo gutxiago,
galtzak lasaiago,
umore ta jenioz
geroz okerrago.
Au nion, nerekin,
pixkat geroago:
martxa ontan nerekin
gauz onik ez dago,
janari klase ori
ez det nai geiago!

8 Naiago det ibili
leengo esanetan,
betiko moldetan,
presumitu ez arren
gero Ondarreta'n.
Gorriak jasan ditut
ainbat egunetan,
bi egun pasatzeko
mundu txar onetan;
nolaz asi nintzan ni
olako lanetan?

9 Emanagatik zenbait
uste ta iritzi,
garbi nai det utzi:
argaltzeko oberik
nik ez det ikusi.
Naiago det, ordea,
leengo eran bizi:
naikoa jandakoan
zilborra igurtzi;
goseak bizitzeak
ez bait du merezi!

Larunbateko kalejira

EZ dago orduko konturik. Gaur nunai, ia etxe ondoan, aurki dezakegu denda erraldoi edo supermerkatu oietakoren bat. Baiña Mamut, Pryca eta abar jarri berri artan nor ez gera joan, aste buruetan batipat, bear diran eta, agian, ez diran erosketak egitera eta kotxea bete-bete eginda etxeratu?

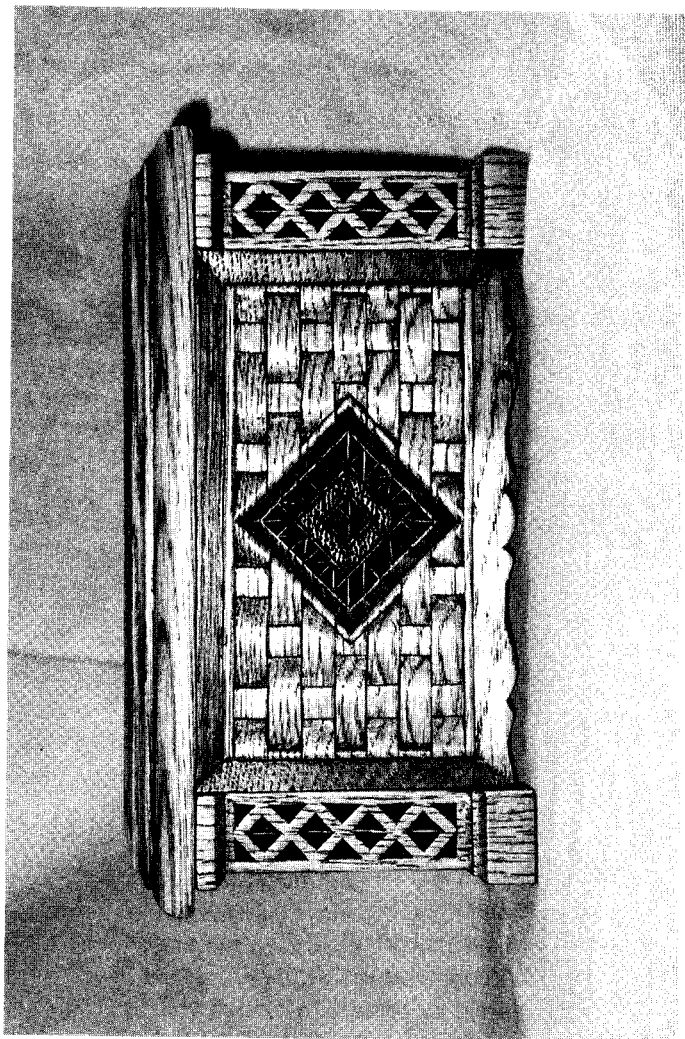
Zu ez dakit, baiña gu bai. Ez dakit ez ta ere guri bein gertatu zitzaiguna edo antzeko zerbait iñoiz gertatuko zitzaizun. Ara zer:

Doiñua: Xenpelar'en betroiarena.

Larunbat goiza daukat
txit okupatuta,
Supermerkaturako
izendatuta.
Leenago emaztea
laguntzat artuta,
biok joaten giñan
kotxean sartuta;
naiz egon lotuta,
pozik lagunduta,
iñoiz zapuztuta
ez naiz gelditu-ta;
ortan paregabea
nere konduta!

2 Garaiz irixten giñan
Super-atadira,
erosketak egiten
diran tokira.
Zuzenean asten zan
gure kale-jira;
ofertarik onenak
nun zauden begira,
zenbat jira-bira!
Ezker-eskubira,
aurkitzean tira
artuta gurdira;
aizu, gangak orrela
egiten dira!

3 Amarrak inguruan
lanari ekiñik,
amabitan oraindik
irten eziñik.
Baiña ez pentsa geldi
egoten giñanik,
baizik kilometroak
ugari egiñik;
ez nuan egunik,
kaskarreko miñik
izaten ez nunik,
zoratu azkenik,
Jainkoak dakin ainbat
buelta emanik.

4 Bein zer pasa zitzaigun
bear det kontatu,
zuei ez al zaizute
iñoiz gertatu?
Jun aurretik ez giñan
ondo informatu
eta izugarrizko
ofertak tokatu;
guk aprobetxatu,
gurdia kargatu,
neurritz pasatu,
gero bai damutu!
Ordaintzeko dirurik
ezin osatu!

5 Pasatu genituan
egundoko lotsak,
koloreak gorritu,
salto biotzak.
Miatuagatikan
kartera eta poltsak,
eta astindu arren
patrikako autsak;
aiek ere utsak,
bai une garratzak;
kajera zorrotzak,
nolako marmaitzak;
esan zigun uzteko
bertan arrautzak!

6 Olloek egindako
arrautzak, jakiña,
aiek eman ziguten
penik aundiña.
Oso merke artuta
eraman eziña,
dirurik etzalako
danentzako diña;
falta zan pititiña,
etzan asko baiña,
okerra egiña,
berriz, alajaiña!
Aaleginduko gera
artzen tamaña.

7 Arrezkero etzaigu
pasa alakorik,
ez da eskarmentua
bezelakorik.
Orain joaten naiz oso
modernizaturik:
kalkulatzeko tresna
eskuan arturik;
ez nuan oiturik,
baiña bearturik,
nago trebeturik,
bai ote oberik?
Nekez asia ez det
beste damurik!

8 Gauza guztiak zuzen
egiten ditunik,
ez det uste munduan
izango danik.
Denak bezela nere
akatsak izanik,
ez da konpra obeto
egiten dakinik;
badago gizonik,
aundi ta gizenik,
olako aalmenik
berekin ez dunik?
Aiek alako doble
balio det nik.

Zorigaiztoko gaua

NORK ez ditu, udan beroaren-beroz, gelako leioak zabaltzen lo egin aal izateko? Eta nori etzaio, orduan, moskitoren bat edo beste sartu izan?

Eta, lo egingo badu, bera arrapatu edo akaatu arteko onik edo pakerik ez.

Guri bai, bein baiño geiagotan, leioa zabalik degula lo egiten degu-ta.

Baiña, zorigaiztoko gau artan bixitariak izan genituan eta ez genduan lo askorik egin

“Zapirain Anaiak” Bertso-Paper leiaketako bigarren saria eskuratu zuten bertso auek, 1991'gn. urtean.

Gertakizun au ez da
iñork asmatua,
edo kontatua,
baizik nere etxean
bertan gertatua.
Gau geiena borrokan
nuan pasatua,
utsa zan irabazi
banu apustua:
galdu ta parregarri
nintzan gelditua.

- 2 Kontrarioa ain zan
txiki ta mearra,
baiña bai azkarra:
eltxo edo Moskito
ankame kaxkarra.
Astindu arren gogor
nere atzaparra,
ez nuan arrapatu
eta "kaka zaarra"!
Alu arek ederki
jo zidan adarra!
- 3 Borroka aseratik
bear det kontatu:
eltxo bat topatu
gelan, da eskobakin
nintzan preparatu.
Iru kolpe tirata
ez nun arrapatu,
itxura danez oso
gaizki apuntatu,
laugarrenean jo ta
lanpara puskatu!
- 4 Lanpara argirik gabe
dinbili-danbala,
eroriko zala
uste nun, zartakoa
ez bait zan makala!
Andreak ezan zidan
otsoa bezela:
"Eskoba utzi zazu,
ez izan txepela!"
Berarekin emango
zidala bestela!

5 Egindako okerraz
nengon damutua,
eta kezkatua,
lanpara utzi bait nun
dena txikitua.
Baiña ez nun merezi
alako tratua;
ordaindu nun ederki
nere pekatua;
ezer ez bota izan
banu moskitua!

6 Lanpara artan etzan
argirikan pizten,
moskitoa konten,
jakiñik zer nolako
begiak dituzten.
Guk, berriz, nun sartu zan
ez gendun ikusten,
“ziur ariko dala
miztoa zorrozten;
apustu: ez digula
lo egiten uzten”.

7 “Baietz azaldu laister
oan sartzean,
eta ixiltzean,
berari, lo gaudela,
iruditutzean.
Geldi-geldirik egon
nunai gelditzean,
jo ta garbituko det
miztoa sartzean;
ara emen da nere
belarri ertzean”.

8 Andreak: —Nun gelditu
zaizun esaidazu;
— Bekokian dezu.
— Nik arrapatuko det,
geldirik egon zu.
— Kolpe seko-sekoa
tira ezaiozu
Illunpean asmatzen
kosta bear zaizu.
— Nigan ain konfiantza
gutxi al daukazu!

9 Begiak itxi eta
estu-estu ortzak:
“Datorrena artzak;
miña-miñ, moskitoa,
beintzat jo ta iltzak”.
Oietxek nereko
esandako itzak;
gortuta utzi nindun
zartakoan otsak,
eta bai kendu ere
kokotzeko otzak!

10 Moskitoa, jakiña,
etzuan ikutu,
naiz ta ni zauritu;
beeko ezpaiña, dena,
zitzaidan aunditu.
Baiña eltxoa ere
nola ez larritu?
Eta sustoz iltzea
batere ez arritu;
gau artan, beintzat, etzan
geiago sentitu.

Nere irratitxoa

BIZITZAREN alabearrez edo, etxean bakarrik, ordu asko pasatzen dituan oietakoa naiz, irakurle.

Ori dala-ta, entretenigarri eta lagungarri bezela, irratia piztea eta entzutea ez da arritzekoa.

Eraman errezagoak egiten zaizkigu orduak eta egunak; eta konturatu gabe beraren lagun egiten gera.

Ain lagunak, irratirik gabe ez genduke errez etsiko. Egunez asko ez dala, gauez ere, belarri ondoan ez badegu, ez degu onik izaten-eta.

Luma ondo zorroztuta,
IRRATIA gai artuta,
bertso batzuek jartzera noa
merezi ditu-ta.
Egun osoan piztuta,
batzuk erdi-zapuztuta,
gauean ere entzuten bait det
oan sartuta!

2 Goizean esnatutzean,
belarriaren ertzean
artuta entzun, naiz arkar jeiki
ordua jotzean.
Bein bat orrela oitzean,
gaizki gabe gelditzean,
orregatik nik eramaten det
bañura sartzean.

3 Bañu-zuloko lanetan,
goizeko ordu oietan,
badakizute eta ez noa
esatera zertan.
Ibili gabe ezertan,
IRRATITXOA an bertan,
zeiñen ederki entzuten dudan
ixiltasun artan!

4 Albiste eta kantuak,
edo beste asuntuak,
egiñez pozik pasatzen ditut
antxe minutuak.
Naiz ango pake santuak,
minutuak kontatuak,
atea jotzen asten dira-ta
orduan kontuak!

5 Lendabiziko ordena:
“Irten aal dan azkarrena!”,
Badakit larri iristen, dana
ara datorrena.
Baiña pozik zegoena
errespetatu aurrena;
iñoren onik ezin eraman,
ori da txarrena!

- 6 Ala irteten naiz andik,
ia jantzi gabetandik,
iñork kejarik izan ez dezan
ortan neregandik.
Beartu gabe iñondik,
esango ditut emendik,
ondorengoak okerragoak
bait dira oraindik.
- 7 Naiko aserre egunez,
gauean zer esanik ez,
“mesanochera” eramateko
oitura dedanez.
Oeko nere lagunez
aaztu ta gero ezer ez
lo artzen bait det, nere IRRATI
kuttuna entzunez.

Ofizio berria zaartu eta gero

GIZONOK “matxista” fama degu eta ala izango gera amarretatik zortzi. Ori aitortzen degu, naiz askotan, geiegitan, aaztu egiten zaigun arren.

Baiña, emakumeek ere ez gaituzte, beti, bear dan bezela tratatzen. Inutilizat artzen gaituzte: “Ez dakite ezer egiten; berak eginda jan bear balute, goseak ilko lirake; ez dakite gauzak billatzen; zikiñak jango lituzke” eta abar esanez.

Ni, beintzat, ez nago ados ortan, ez da gutxiagorik ere. Asko ezagutzen ditut, kanpokoak ezezik, etxeko lanak txukun eta ondo egiteko iñoren bearririk ez dutenak.

Emakumeak gizonaren lanak egin ditzaken eta egiten dituan bezela, gizonak ere berdin-berdin egin litzake emakumeenak, beartu ezkerro. Bearra da maixurik onena. Bearra eta borondate pixka bat. Gizonaren aldetik, izan dezaken borondateari dagokionez, andreak badu ortan zer ikusirik; zuek dezuten abildadearekin...!

Bertso auek ez dira zaarrak 1994'an jarritakoak; eta “Zapirain Anaiak” saria eman zidaten urte artan. Ea zer diozuten:

1 Nere denboran naiz ofizio
asko proatutakoa,
lana gogotik egiñagatik
beartsu bizitakoa.
Zaartuta gero beste berri bat
soldatarik gabekoa,
eta beldur naiz auxe izango
ote dan azkenekoa...

2 Ofizioa nolakoa dan
bear dizutet kontatu:
“etxeko lanak” deitzen zaiona,
au ere neri tokatu!
Ori dala-ta, nere bizitza,
orra zearo aldatu:
etxekoandrea lanera ta ni
“etxekojaun” izendatu!

3 Pozgarria da, edade ontan,
“titulo” auek lortzea,
eta etxeko jaun eta jabe
zerala konturatzea.
Baiña tristeia leenago nuan
askatasuna galtzea;
ez dakit, baiña kosta bear zait
etxe-zuloan oitzea.

4 Ofizioaz ez da jabetzen
egun batetik bestera,
zer esanik ez, zaartuta gero,
ikasten asten bazera.
Baiña, bearra lagun, denboraz
aterako det “karrera”,
ederki asko bete ere bai
etxekoandreen papera!

5 Aseran naiko estu ta larri
lana arrotza izanik,
“filosofia” apur batekin
artu nuan, ordea, nik.
Organizatzen jakin ezker
ez dago ezer astunik;
ez nuan asko pentsatzen orren
ondo pasako nuanik!

6 Esnatu eta leendabiziko
lana: piztu irratia,
eta oean nagola entzun
zazpiretako “partia”.
Komeni baita gertatzen danaz
jabetuta egotia,
batipat iges joandako “Roldan”
nun dabillen jakitia!

7 Zortzitan jeiki zer egin bear
dedan aurrez pentsatuta,
jeikitzerako edukitzen det
guztia programatuta:
oeak egin, bizarra kendu
eta ondo gosalduta,
garbiketari ekiten diot
aspiradora artuta!

8 Aspiradora martxan jartzean
artista banintz bezela,
esan bear det berealaxe
kantari asten naizela.
Jakiñagatik kantu lanean
tutikan ez dakitela,
zaratarekin iruditzen zait
ondo kantatzen detela!

9 Nolanai ere irratitxoa
beti belarri ertzean,
eta badakit zer entzun bear
detan une bakoitzean.
Berri txar eta politikoen
esanekin aspertzean,
gustoko zaidan musikarekin
igoal asten naiz baltsean...

10 Sukaldaritzan, berriz, nengoen
eskas antxean talentuz,
baiña ikasten ondo ari naiz
Argiñano'ri jarraituz.
Janari goxo-goxoak jartzen
ditut eta "pulamentuz";
oso gustora jaten dituzte
beatz-muturrak txupatuz!

Baiñu, sukalde ta ontziekin
ez daukat buru-austerik,
denak ederki garbitzen dizkit
"Mister Proper" edo "Fairy" k.
Ez dago tanta bat bota eta
zapia pasa besterik;
edo ez al da zuen etxeetan
ikusten telebixtarik...?

12 Ez naiz arritzen etxeoandreek
soldata bat eskatzea,
proatu gabe ez baita errez
lan au zer dan oartzea.
Merezi arren ez det espero
xentimorik kobratzea,
baiña, gutxinez, lortu det beintzat
lanean dibertitzea.

13 Bestalde gure “ekonomia”
asko ondu da nerekin,
orain obeto jaten degu ta
diru gutxiagorekin.
Banku ta Kutxa bolara ontan
kontentu daude gurekin;
noiznai galdezka: “Zer egin bear
dezute diruarekin...?”

14 Nere burua famatutzerik
etzait sekula gustatu,
milla motibo izanagatik,
bestela zuek juzkatu:
primeran pasa, ondo jan eta
gaiñera gutxi gastatu;
gizon zaar bati gauza geiago
ezin daiteke eskatu!

Bere "hobby" etako bat: bonsai-gintza.

“Hobby”ek mendean artu naute

LANARI uztean, erretiratzean, ez da batere ona —txarra esango nuke— zer egin ez daki-gula gelditzea edo utzikerian erori eta ezer egin gabe egotea. Batere obligaziorik gabe, denbora pasa, milla gauz egin daitezke, gogoia izan ezker.

Baiña, kontuz! Gauzak bere neurrian... Gerta daiteke, “hobby” bat baiño geiago edo asko izan eta, erretiratutakoan, leen egiterik izan ez dituan guztiak egin nai izatea.

Eta, ori, gerta daiteke, aurreko kasoia baiño okerragoa izatea oraindik. Beldur naiz orrelako zerbait ez ote zaidan gertatu...

Humor

Au edo ori dalako uzten
diogunean lanari,
uste ez dala sortzen zaizkigu
ez dakit zenbat komeri.
Batzuk erabat alpertu eta
utzikerian erori,
besteok, berriz, iñola ezin
erantzun ainbat “hobby”ri.

- 2 Alperkerian erortzen danak
ez du izango gauz onik,
alakoari, alperrik da-ta,
ezaiozu eman lanik.
Baiña, “hobby”ak menderatuta
ere ikusten ditut nik,
oietako bat neroni naiz ta
ez pentsa obea danik!
- 3 Afizio bat bakarra banu
utsa litzake sikira!
Denak kontatzen asi ezkerro
dozena erdi bat badira.
Eta, jakiñik, nere aalmenak
jetxi dirala erdira;
ontaz aurrera obe det egon
ari danari begira...
- 4 Bertsoak jarri, “bonsai”ak zaindu
eta egurra tallatu,
beste “hobby”en artean oiek,
nola ez lana pillatu!
Denak nai eta ezin iritxi,
ze irtenbide billatu?
Uzteak lanak emango dizkit,
baiña ez det nai erotu!
- 5 “Bonsai” mundura iritxi nintzan
berandu baiña benetan,
eta uste det bera detala
gustokoena danetan.
Ori dala-ta, etxeko denak,
ikusten ditut kezketan,
noiznai somatzen bait naute nere
“bonsaitxo”ekin izketan...

- 6 Erdi erotzat artzen naute ta
orra zer duten esaten:
“Gero gurekin itzegiteko
ez du gogorik izaten”.
Nik erantzuna jakin, ordea,
bear bezela ematen:
“Itzegiten det, oiekin, baiña
ez det erritik egiten”!
- 7 Jakiñik lore eta “bonsai”ek
ere bizia dutela,
amaika aldiz entzun izan det
itzegin bear zaiela.
Beraz, nerekin ez dakit nola
jarri daitezken orrela;
dударik gabe “zeloak” dira,
ez det ulertzen bestela...
- 8 Ordu ugari pasatzen det, bai,
“bonsai” artean sartuta,
etxeko eta kanpoko beste
zenbait gauzetaz aaztuta.
Konturatzen naiz: zaletasunak
nauka mendean artuta,
primeran bizi besterik ez da
nola nabillen zaartuta...!
- 9 Ain da ezaguna, aipatze utsak
ematen dit apurua:
sozialisten Presidenteak
berotu zidan burua.
Ark bezin onak lortzea, berriz,
izan nere elburua,
aalegin danak egingo ditut
baiña ez da segurua.

Bonsaietako bat.

10 Gonzalez jaunak Moncloa aldean
bazuan bonsai ederrik,
bestek zainduak, eta nik, berriz,
ez det iñoren bearrik.
Felipe joan zan eta "bonsai"ak
egongo dira bakarrik,
obe, "bonsai"ak ez bait du maite
olako gizon baldarrik.

11 Aldegin zuan baiña ez jakin
ziur zenbat denborako,
eta nork daki mesederako
edo degun kalterako?
Aznar'ek, berriz, ez badu artzen
denborik lan ortarako,
"bonsai"ak ilko dira Felipe
berriro itzultzerako.

Badaukat naiko eragozpen

ZEIN etxetan ez da sortzen eztabaidarik, adibidez, telebista dala-ta?

Zenbat aldiz: onek au ikusi nai, orrek ura, eta arek, ez dakit zer?

Gaur, bakoitzak bat ez dakit, baiña bi edo iru telebista diran etxeetan ez, noski, baiña bakarra dan tokian ez da faltako eztabaidarik.

Nerean, ori, sarritan gertatzen zan: nik Pelota edo Futbola ikusi nai, eta gañontzekoek beste zer-bait, eta...

1990/01/01

Futbola alde batetik
eta Pelota bestetik,
bi kirol oiek gogozko ditut
txiki-txikitatik.
Baiña nik telebistatik,
ezin ikusi ortatik,
eta oraintxe atera naute
nere onetatik!

- 2 Futbola edo Pelota
danean beti zarata:
“Gaur utzi guri, pelikula bat
polita dago-ta”.
Esanagatik “puñeta”
eta illundu kopeta,
nik arrazoirik ez det iñondik
bakarrik naiz-eta.
- 3 Futbol garaia astean,
iru partidu astean,
ikusiz gero konten nintzake
ni orrenbestean.
Baiña, tarteka, uztean:
“Derby”a afal ostean;
au konponduko det Telebista
txikia erostean!
- 4 “Derby”ko Josu Loroño:
anaiak gaituk gu, baiño,
aspertuxea naukak oraintxe,
etzekit noraiño!
Atletik jaso goraiño,
Reala, berriz, ain ñaño,
ezagun dik, bai, i bizkaitarra
aizela, “Moñoño”.
- 5 Nola nagoen mindua,
orain joko det “bandua”:
Kendu didate telebista ta
gaiñera “mandua”.
Jetxi da nere gradua,
badet zeñnek agindua,
leen nagusia nintzan da orain
etxeko mandua!

6 Egundoko amorruan,
au egiten det orduan:
irratitxoa artu ta jarri
belarri onduan.
Ala, pare bat orduan,
Reala'k zer egin duan...?
"Santa la Virgen", galdu egin du
azken segunduan!

7 Telebista orri esker
Retegi'n eskubi-ezker,
edo Ronaldo'n golak ikusi,
gauza oberik zer?
Etxean, ordea, oker,
etzaie gustatzen ezer,
eta nik entzun bear "La Cope"
edo "Cadena Ser".

8 Nola nabillen jakiñik,
errukituko ez danik,
liteke baiña, ez det uste nik
aurki daitekenik.
Ez det izango aalmenik,
kentzeko barruko penik,
era onetan kastigatzeko
zer delito det nik?

9 Ez diot antzik ematen
nere aurka zer daukaten;
danok ikasi beariko degu
amore ematen.
Naiz leen aritu esaten,
ez dakit egingo deten,
bi telebista asko bait dira
familia baten.

10 Egin nai bada onera,
bete nere eskaera:
eman Pelota eta Futbola
ikusteko aukera.
Ala, konponduko gera,
bestela, banoa beera,
neretzat beste telebisio
berria eroatera!

Azken agurra

Bertso-liburu bat egitea
pentsatu egun batean,
ez dakit nola, baiña bai egin
ere "ALAKO BATEAN".
Ta bertso denak nola ez diran
sartu liburu batean,
agian beste bat aterako
degu alako batean.

Arkibidea

Itzaurrea (Bartolo Ayerbe zanak)	9
Eskerrik asko	12
Aitaren eriotza	14
Xegundo Kalonje adiskideari	16
Jakin dezazun	19
Soldadutza	20
Ezbearra	23
Joxe Migel Maiz'i	29
Egunkari illa	34
Yon Oñatibia zanari	40
Fermin Gorostizu'ri	43
Felix Erdozia	45
Ortiz eta Berrio	48
Minbizia	51
Batzuek geiegi eta besteak ezer ez	57
Zaar-saridun batek esanak	62
Gure baserriak	68
Urumea ibaia	73
Nere kezkak	78
Gazte baten aitormenak	82
Munduratzera zoazen orri	86
Arriak negar egin lezake	91
Egoerak kezkaturik	94
Txakurra mintzo	98

Udaberria	102
Udazkena	105
Negua	109
Kukua noiz entzungo zai	113
Nere beste zaletasunak	117
Maite d125itzagun mendiak	121
Perretxikuen inguruan	125
Pelota euskal-jokoa	129
Julian, etzoazela oraindik!	132
"Topete" zanari	136
Errealari	139
Bein berrogei urtetik gorako kontuak	143
Txakur beltza	148
Txekor zazpikia	154
Tabakoaren alde txar eta bentajak	160
Adiskide artekoak	164
Udako edozein igandetan	167
Intentzio txarrez ateratako argazkia	171
Gizon baten komeriak	176
Lazkao-Txiki tentatu nairik	181
Neronenak	186
Larunbateko kalejira	190
Zorigaiztoko gaua	196
Nere irratitxoa	200
Ofizio berria zaartu eta gero	203
"Hobby"ek mendean artu naute	209
Badaukat naiko eragozpen	214
Azken agurra	219

1051092

G-129/2

Joxe Ayerbe

Donosti'ko Loiola'n bizi dan Joxe Aierbe, eza-guna da idazle modura eta bertso-jartzaille bezela. "El Diario Vasco" egunerokoan ere agertu izandu dira bere lan txukunak eta ipuiak.

Bere ogibidetik aparte, zaletasun eta adur oiek ditun gizona ezin ziteken egon liburu bat argitaratu gabe, eta emen dezu, irakurle, bere bertso-liburu atsegiña "Alako batean" izenarekin.

"Enborretik ezpala" dio esaera zarrak, eta ala degu Joxe; bere aita zana zan Bartolo Aierbe, "Auspoa" sail ontan bi liburu argitaratu zituna "Nere Mundualdia" eta "Zaarrak berrituz" izenez bataiatu ziralarik. Alako arrera ona izan zuten, gaur biak ia agortuan daudenak zorionez.

Suerte berdiña izan dezala semearenak ere, eta zorionak adiskide miñari.

Txomin Garmendia

Donostiako Euskararen
Udal Patronatuaren
laguntzarekin argitaratua

Euskaraz Bizi

ISBN 84-89080-63-1

9 788489 080638